

02014861010030036

20821

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 1486

10 Οκτωβρίου 2003

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθ. 25291

Έγκριση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης.

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ
ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

Έχοντας υπόψη:

- Τις διατάξεις των άρθρων 8, και 18 παράγραφος 5 του ν. 2742/99 «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις» (Α 207).
- Την από 22.11.2002 γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Κρήτης
- Την από 9.11.2002 Εισήγηση της Διεύθυνσης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ
- Το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Έγκρίνεται το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης, με το οποίο:

- Καταγράφεται και αξιολογείται η θέση της Περιφέρειας στο διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο, ο ρόλος της σε εθνικό επίπεδο και σε σύγκριση με άλλες περιφέρειες καθώς επίσης και οι λειτουργίες διαπεριφερειακού χαρακτήρα που έχει ή μπορεί να αναπτύξει.
- Καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και διάρθρωση του χώρου στο επίπεδο της Περιφέρειας.
- Αποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις των ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών πολιτικών και προγραμμάτων στο Επίπεδο της Περιφέρειας και
- Προσδιορίζονται με προοπτική δεκαπέντε (15) ετών βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές επιλογές και για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη του χώρου στο επίπεδο της Περιφέρειας, οι οποίες θα πρωθούν την ιστομητηρία της στον ευρύτερο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο.

(τα παραπάνω καθορίζονται ειδικότερα στο άρθρο 3)

Άρθρο 2

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης στοχεύει:

- Στην εναρμόνιση με τα εγκεκριμένα ή υπό διαμόρφωση κείμενα του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και την εξειδίκευση και συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων και επιλογών τους, στο επίπεδο της Περιφέρειας
- Την προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και διαρκούς ανάπτυξης της Περιφέρειας, σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες της.
- Στην ενσωμάτωση των κατευθύνσεων του περιφερειακού προγράμματος δημόσιων επενδύσεων, των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς και άλλων γενικών ή ειδικών αναπτυξιακών προγραμμάτων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου της περιφέρειας.
- Στην εξασφάλιση της ικανότητας τους να αποτελέσουν την βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επί μέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων του Κράτους, των δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του περιφερειακού χώρου.
- Στην εξασφάλιση κατευθύνσεων για τα μεγάλα αστικά συγκροτήματα για τα οποία απαιτούνται ψυχριστικά Σχέδια για την οικοστική τους οργάνωση και για την προστασία του περιβάλλοντος.
- Στην εξασφάλιση της ικανότητάς τους να λειτουργούν ως κατευθυντήρια πλαίσια στα κατώτερα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΠΕΡΠΟ και ΖΟΕ) εξασφαλίζοντας την συνεκτική διαχείριση του χώρου.
- Στην εξειδίκευση και συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων ως επιλογών των χωρικών κατευθύνσεων αναφορικά με τις περιοχές στις οποίες θα ενεργοποιούνται τα εργαλεία κατασκευής του Ν. 2742/1999, ειδικότερα δε οι Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων, τα Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων και τέλος οι Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων
- Στον καθορισμό προγράμματος δράσης στο οποίο εξειδικεύονται οι απαιτούμενες ενέργειες για την εφαρμογή των προτάσεων των ΠΠΧΣΑΑ, ρυθμίσεις, μέτρα και

προγράμματα, το κόστος και οι πηγές χρηματοδότησης των προτεινόμενων παρεμβάσεων, καθώς και οι φορείς και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των προτεινόμενων μέτρων και δράσεων.

Άρθρο 3

Α. Θέση και ο ρόλος της Περιφέρειας Κρήτης στο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο. (Χάρτες Α.1 και Α.2)

Οι κύριοι παράγοντες, που συγχρόνως συνθέτουν τα πεδία των πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών της Περιφέρειας Κρήτης, απορρέουν από:

- τη νησιωτική της υπόστοση και τη γεωγραφική της θέση, ως αυτόνομου χωρικού συστήματος με ικανό μέγεθος ενδοχώρας και πληθυσμού, καθώς και από την ύπαρξη πληθώρας ιστορικών μνημείων του πολυυπολιτισμικού της παρελθόντος και από την δυναμική παρουσία της στα σημερινά δρώμενα,
- την περιφερικότητα της, σε σχέση με τις λοιπές πεδιφέρειες του σημερινού Ευρωπαϊκού χώρου,
- την στρατηγική της θέση στη Λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου, θέση που οποία δεν έχει επαρκώς αξιοποιήσει,
- τη θέση της εκτός του σημερινού και του διαμορφουμένου συστήματος των κυρίων αξόνων ανάπτυξης του Ελληνικού Χώρου, ενώ διαθέτει δικό της σημαντικό λειτουργικό άξονα ανάπτυξης κατά μήκος της βόρειας ακτής της και
- τη μειωμένη δυνατότητα πρόσβασης από το χωρικό σύστημα του νότιου τμήματός της προς τον άξονα της βόρειας ακτής και κατά συνέπεια προς τους άξονες ανάπτυξης του Ελληνικού Χώρου.

Η Κρήτη ανήκει στο τόξο της Κεντρικής Μεσογείου, μαζί με το ιταλικό Mezzogiorno και ως χωρική ενότητα θεωρείται ότι κατέχει πιο περιφερειακή θέση, σε σχέση με αυτήν του Λατινικού Τόξου, που περιλαμβάνει τις υπόλοιπες μεσογειακές περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι εξ' ολοκλήρου επιλέξιμη στον στόχο 1 των Διαρθρωτικών Ταμείων. Μαζί με την Κύπρο κατέχουν προνομιακή γεωπολιτική θέση στη νοτιοανατολική Μεσόγειο όπου αποτελούν ουσιαστικά γέφυρα προς τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής.

Η Περιφέρεια είναι σαφώς στραμμένη προς τον έξω χώρο, τόσο στο διεθνές περιβάλλον, όσο και στον Ευρωπαϊκό και τον Μεσογειακό Χώρο, με ποικίλους κατά τομέα τρόπους, όπως για παράδειγμα (1) από την οικονομική της δραστηριότητα (γεωργικό προϊόντα, τουρισμός, επιχειρήσεις καινοτομικού χαρακτήρα, επιχειρήσεις θαλασσών και αεροπορικών μεταφορών), (2) από την εκπαιδευτική και ερευνητική της δραστηριότητα (Πανεπιστήμιο, Πολυτεχνείο, ΙΤΕ, Μεσογειακό Ερευνητικό Ιδρύματα και τη συμμετοχή τους σε διεθνή και ευρωπαϊκά δίκτυα).

Οι προοπτικές χωρικής ολοκλήρωσης της Περιφέρειας εξαρτώνται απόλυτα από τις δράσεις που θα αναληφθούν για την δυναμική ενίσχυση των σημερινών τάσεων με λειτουργίες υπερεθνικής εμβέλειας που ήδη διαθέτει ή που δύναται να εναπόνει άλλα και με ποράληη άμβλυνση των αρνητικών δεδομένων που την απειλούν. Οι δράσεις αυτές πρέπει να ενσωματωθούν στις πολιτικές των Υπουργείων και των Δημοσίων Φορέων με:

- δημιουργία ή τόνωση υφισταμένων αξόνων ανάπτυξης;

(α) Χώρες Ανατολικής Μεσογείου - Κύπρος - Κρήτη - Δυτική Ελλάδα (Ιόνια Οδός - Ιταλία - Λοιπός Ευρωπαϊκός Χώρος,

(β) Χώρες Ανατολικής Μεσογείου - Κύπρος - Κρήτη - Χώρες Κεντρικής και Δυτικής Μεσογείου.

(γ) Κρήτη - Χώρες της Αφρικής και Αραβικές Χώρες.

(δ) Κρήτη - Β. και Ν. Αιγαίο - Θράκη - Βαλκανία - Μαύρη Θάλασσα,

με ανάπτυξη ευρύτερων δικτυώσεων στον Τομέα των Μεταφορών, με έμφαση στις θαλάσσιες συνδέσεις.

• προώθηση των δράσεων για τη λειτουργία της Περιφέρειας ως διεθνούς πλευρικονιωνιακού κόμβου μεγάλων δυνατοτήτων Ανατολής - Δύσης - Νότου, με την τεχνολογία δικτύου οπικών ινών και ψηφιακών ασυρματικών ζεύξεων και ανάπτυξη των δικτύων τηλεϊατρικής, στον ευρύτερο Χώρο του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου, με έμφαση στην ιατρική στήριξη των ευρισκομένων εν πλω τουριστών, καθώς και στην εξυπηρέτηση των επιχειρήσεων εμπορικών συναλλαγών.

• ενίσχυση και υποστήριξη του Τομέα της Έρευνας, εντογμένου στα Δίκτυα Διευρωπαϊκής Συνεργασίας, ώστε η Κρήτη να πρωθήσει περαιτέρω τον ρόλο της ως Εκπαιδευτικού - Ερευνητικού Μεσογειακού Κέντρου, με εντονότερο προσανατολισμό προς την κατεύθυνση της τεχνολογίας, της περιφερειακής οικονομίας και προς αυτήν της ανάδειξης των στοιχείων της ιστορίας και του πολιτισμού.

• προστασία, ενίσχυση και προβολή του συνόλου των διαχρονικών ιστορικών - πολιτιστικών στοιχείων και φυσικών χαρακτηριστικών της, με ένταξή τους σε αναγνώσματα συστήματα χωρικών συνόλων, δικτύων και διαδρομών.

Οι δράσεις που πρέπει να αναληφθούν εντός της Περιφέρειας Κρήτης αφορούν:

• στην ολοκλήρωση του διευρωπαϊκού Βόρειου αδικού άξονα και τη συμπλήρωσή του με τον Νότιο αδικό άξονα, στη λειτουργική αναβάθμιση των αερολιμενικών και λιμενικών πυλών της, ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για επέκταση και ενίσχυση των αξόνων ανάπτυξης και

• την ενίσχυση με δραστηριότητες διαπεριφερειακής ακτινοβολίας της Πόλης του Ηρακλείου, καθώς και στην αναβάθμιση του ρόλου των λοιπών αστικών κέντρων της με λειτουργίες υπερτοπικού χαρακτήρα.

Β. Αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης και προοπτικών στο επίπεδο της Περιφέρειας Κρήτης. (Χάρτης Β4.α, Β4.β.)

B.1. Η αναπτυξιακή φυσιογνωμία. Αξιολόγηση και προοπτικές (Χάρτες Β.1, Β.2 και Β.3)

Από την αξιολόγηση της αναπτυξιακής φυσιογνωμίας της Περιφέρειας και των προοπτικών της προκύπτουν τα ακόλουθα:

• Ο πληθυσμός της αυξήθηκε με ρυθμό υψηλότερο από τον μέσο όρο της Χώρας κατά την περίοδο 1981 - 91 και σχεδόν διπλάσιο κατά την περίοδο 91-01, σε αντίθεση με την δεκαετία 1971 - 81. Κατά την τελευταία δεκαετία, επίσης, ομαλοποιήθηκαν σχετικά οι ρυθμοί συγκέντρωσης πληθυσμού στον Νομό Ηρακλείου, ενώ, από το 1981, παρατηρείται τάση συγκέντρωσης πληθυσμού στον Νομό Ρεθύμνου, ο οποίος κατατάσσεται πλέον ως τρίτος πληθυσμιακά νομός της Κρήτης, με τέταρτο τον Νομό Λασιθίου. Η πληθυσμιακή αύξηση επικεντρώνεται στα βόρεια παράλια και στα αστικά κέντρα, ενώ στο νότο η Ιεράπετρα και η Παλαιοχώρα είναι τα μόνα αστικά κέντρα όπου παρατηρείται συνεχής αύξηση πληθυσμού. Οι ορεινοί δήμοι υφίστανται συνεχή πληθυσμιακή απομείωση, με ισχυρότερη τάση τη δεκαετία 71-81, η οποία ανακόπηκε

κάπως τις δεκαετίες 81-91 και 91-01. Ήδη από τη δεκαετία 81-91, η Κρήτη γίνεται τόπος υποδοχής μεταναστών, προσελκύοντας πληθυσμό από άλλες περιοχές της Χώρας ή σημαντικό τμήμα των παλινοστούντων από το εξωτερικό ή ακόμη και αλλοδαπούς κατοίκους, οι οποίοι εγκαθίστανται στο νησί, τάση που φαίνεται ότι ενισχύθηκε έπι περισσότερο κατά την τελευταία δεκαετία. Η παρατηρούμενη καθαρή μετανάστευση δημιουργεί ευνοϊκές προοπτικές υπέρ των παραγωγικών ηλικιών, δεδομένου ότι η πλειονότητα των εγκαταστούντων είναι ηλικίας 15 έως 45 ετών, γεγονός που συμβάλλει και στην οικονομική ευρωστία και την κοινωνική ισορροπία της Περιφέρειας. Αυτές οι τάσεις τροφοδοτήθηκαν αναμφίβολα από την εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας και τη διαθεσιμότητα θέσεων απασχόλησης στην Κρήτη.

• Οι θέσεις απασχόλησης αυξήθηκαν και εξακολουθούν να αυξάνονται με πολύ υψηλότερο ρυθμό από ό,τι στο σύνολο της Χώρας. Αποτέλεσμα αυτού είναι ότι η ανεργία το 1996 στην Κρήτη ήταν χαμηλότερη από ό,τι σε οποιαδήποτε άλλη περιφέρεια της Χώρας.

• Το εισόδημα αυξήθηκε και εξακολουθεί να αυξάνεται με ρυθμό πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο της Χώρας, με αποτέλεσμα ότι, ήδη από το 1994, η Περιφέρεια να έχει ξεπέρασε το μέσο όρο της Χώρας σε κατά κεφαλή εισόδημα.

Όμως οι τάσεις αυτές δεν ανέτρεψαν ορισμένα χαρακτηριστικά της οικονομίας της Κρήτης. Η ανάπτυξη αυτή σπριχθήκε, σε μεγαλύτερο από ότι σε άλλες περιφέρειες της Χώρας βαθμό, στις δημόσιες επενδύσεις, οι οποίες δεν κατάφεραν να κινητοποιήσουν επαρκώς και τις ιδιωτικές επενδύσεις. Η αύξηση του εισόδηματος και της απασχόλησης συγκεντρώθηκαν κατά κύριο λόγο στον τριπογονή τομέα, με κεντρική δραστηριότητα τον τουρισμό, με αποτέλεσμα τη σχετικά μεγαλύτερη υστέρηση που παρατηρείται στην Κρήτη, ως προς την ανάπτυξη της μεταποίησης. Πολλοί δείκτες ευημερίας, πλην του κατά κεφαλήν εισόδηματος, εξακολουθούν να υστερούν στην Κρήτη, έναντι του μέσου όρου της Χώρας, όπως δείκτες που σχετίζονται με το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού της, επίπεδο, που εάν ήταν υψηλό, θα προσδιόριζε δυνατότητες μακροχρόνιας ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της.

Η Περιφέρεια αποτελεί παράδειγμα εξωστρέφειας, που της επιτρέπει να έχει ένα σοφώς θετικό ισοζύγιο συναλλαγών με τον έξω κόσμο. Ο πρωτογενής και ο τριτογενής τομέας της είναι προσανατολισμένοι στις διεθνείς, κυρίως ευρωπαϊκές αγορές. Η οικονομία της Κρήτης είναι σαφώς πλέον διεθνοποιημένη. Αυτή όμως η ίδια η εξωστρέφεια απαιτεί παράλληλα συνεχή βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της. Ενδεχόμενη απώλεια εδάφους στο διεθνή ανταγωνισμό θα έχει σημαντικές αρνητικές συνέπειες, οικονομικές και κοινωνικές, για την Κρήτη. Συγκεκριμένα, η εξέλιξη της οντογνωσικότητας της κρητικής οικονομίας θα εξαρτηθεί μακροχρονίως από τους ακόλουθους τέσσερις παράγοντες:

Επενδύσεις

Οι πραγματοποιηθείσες δημόσιες επενδύσεις είχαν μεγαλύτερη ποσοστιαία συμμετοχή από τις αντίστοιχες στο σύνολο της Χώρας και ουσιαστικό συντήρησαν την απασχόληση και τα εισόδημα στον τομέα των κατασκευών. Η επακόλουθη βελτίωση της δημόσιας υποδομής δεν ήταν αρκετή για να ενθαρρύνει αυξημένες ιδιωτικές επενδύσεις, οι οποίες, σε σταθερές τιμές, μειώθηκαν πολλές

χρονιές πριν τελευταίας περιόδου. Είναι χαρακτηριστικό, ότι στο σύνολο του δευτερογενή τομέα της Κρήτης βελτιώνει διαχρονικά τη σχετική της θέση, σε σύγκριση με το μέσο όρο της Χώρας, ενώ στη μεταποίηση που αποτελεί και το πλέον σημαντικό τμήμα του τομέα, η θέση της Κρήτης χειροτερεύει. Επειδή οι πόροι του Γ' Κοινωνικού Πλαισίου Στήριξης προβλέπεται να είναι σημαντικά αυξημένοι σε επίσημη βάση σε σχέση με το Β' ΚΠΣ, χρειάζεται να ανατηθεί χρήση τους που να οδηγεί σε μακροχρόνια βελτίωση της αναπτυξιακής επίδοσης της οικονομίας της ήσου, με την κινητοποίηση των γνησίων ανταγωνιστικού χαρακτήρα ιδιωτικών επενδύσεων.

Μορφωτικό επίπεδο

Αλλά και στο μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού η Κρήτη δεν έχει δείκτες, που να δημιουργούν ιδιαίτερη αισιοδοξία. Οι απόφοιτοι της τριποδάθμιας εκπαίδευσης είναι αναλογικά λιγότεροι σε σχέση με το μέσο όρο της Χώρας. Η ενίσχυση της κατάρτισης και η μέσω αυτής βελτίωση του επιπέδου των γνώσεων, των ικανοτήτων και της παραγωγικότητας του ανθρώπινου δυναμικού, αποτελεί ένα από τα κριτικά στοιχεία για την περαστέρα ανάπτυξη της Κρήτης και για την πιο ισορροπημένη πρόσβαση του πληθυσμού της στην κοινωνία της γνώσης.

Ανταγωνιστικότητα - Εκσυγχρονισμός δομών οικονομίας

Διαπιστώνεται τάση ανάπτυξης συνεργασιών και δημιουργίας δικτυώσεων για την αναβάθμιση των ποιοτικών χαρακτηριστικών του κρητικού προϊόντος, που απευθύνεται στις διεθνείς αγορές. Παράλληλα έχουν αναπτυχθεί πυρήνες νεωτεριστικών και εκσυγχρονιστικών καταλυτών για την οικονομία της, που εντάσσονται κυρίως στους τομείς της επιστημονικής και εφαρμοσμένης έρευνας και στη διεθνή δικτύωση.

Φυσικό και πολιτιστικό κεφάλαιο και συμπεριφορές

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του φυσικού και δομημένου/ιστορικού περιβάλλοντός της αποτελούν συστατικά πολιτιστικά στοιχεία του νησιού, η προστασία, η ανάδειξη και η ολοκληρωμένη διαχείριση των απαίων οφεύλει να πρωθηθεί κατά προτεραιότητα, με στόχο να ενταχθούν λειτουργικά σε συστήματα χωρικών συνόλων, δικτύων και διαδρομών.

Η Κρήτη διαθέτει σημαντικό σύγχρονο πολιτισμό, τοπική ήθη, έθιμα και παραδόσεις οι οποίες αποκαλύπτουν και προβάλλουν την πολιτισμική σχέση της, αφ' ενός, με την Ευρώπη (ιδιαίτερα με την περίοδο της Αναγέννησης) και αφ' ετέρου, με την Ανατολική Μεσόγειο.

B.2. Ειδικές θεματικές κατηγορίες χώρου

B.2.1. Αστικός χώρος - Ζώνες οικιστικής χρήσης

Η μέχρι σήμερα ανάπτυξη της Περιφέρειας, στηριχθήκε κυρίως στον βρέοι λειτουργικό όξονα και φυσικά στην περιοχή του έχουν συσσωρευτεί τα μεγαλύτερα και συνθέτορα προβλήματα συγκρούσεων χρήσεων γης και αντιφατικών δραστηριοτήτων, φαινόμενα τα οποία μπορεί να αντιμετωπιστούν με δυσκολία και με έντονες και συντονισμένες προσπάθειες. Άλλα και σε εκτεταμένες ζώνες του νότου άξονα η κατάσταση δεν είναι ενθαρρυντική. Όμως, οι επιλογές της περιφερειακής ανάπτυξης της Κρήτης - αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, προσέγγιση με τις άλλες περιφέρειες της Ένωσης, ανάπτυξη ποιοτικού τουρισμού, στήριξη της ερευνητικής και εκπαιδευτικής δραστηριότητας, κ. ά. - μπορεί να υποστηριχθούν μόνον με την ποιότητα του χώρου, σε όλα τα πεδία, τόσο στο χωροταξικό, όσο και σε εκείνο του αστικού, του περιαστικού και του παράκτιου χώρου.

Όσον αφορά στον αστικό χώρο των μεγάλων κέντρων, παρ' όλες τις ενέργειες που έχουν αναληφθεί τα τελευταία χρόνια, ειδικά στους πυρήνες των ιστορικών κέντρων τους, εξακολουθεί στο σύνολό του να παραμένει άμορφος και άξενος. Αξιολογείται ότι η πραγματικότητα που έχει διαμόρφωθεί δεν είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί μόνον με ρυθμίσεις κανονιστικού χαρακτήρα, όπως είναι τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια. Είναι αναγκαίο να ενισχυθούν οι προσπάθειες και να στραφούν σε παρεμβάσεις ποιοτικού χαρακτήρα, όπως αυτές ορίζονται από τον νέο Νόμο 2508 «Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της Χώρας», να αναληφθούν δηλαδή προγράμματα εκτεταμένων Αναπλάσεων.

Το ίδιαίτερο σημαντικό απόθεμα των μημείων εντός των ιστορικών κέντρων των πόλεων Ρεθύμνου, Χανίων, Ηρακλείου και Αγίου Νικολάου, Ιεράπετρας, Σητείας και άλλων μικρότερων ιστορικών αστικών κέντρων, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί - και ήδη αντιμετωπίζεται μερικώς - στα πλαίσια των προγραμματισμένων ή προς προγραμματισμό προγραμμάτων ανάπλασής τους. Κρίνεται, πάντως, ότι εξ' αιτίας του αριθμού τους, αφ' ενός, αλλά και των προβλημάτων που δημιούργησε η συγκεκριμένη αστική ανάπτυξη, αφ' ετέρου, ότι οι πόροι που κατεύθυνονται σήμερα δεν είναι επαρκείς, ενώ παράλληλα χαροκτηρίζονται από μεγάλη διασπορά, με αποτέλεσμα να μην είναι ουνεκτικά ορατές οι όποιες ευεργετικές παρεμβάσεις. Και επειδή οι δημόσιοι πόροι δεν επαρκούν για τόσο μεγάλες παρεμβάσεις απαιτείται η κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων μέσα από κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο.

Στον περιαστικό χώρο των μεγάλων κέντρων, δεν έχουν γίνει ιδιαίτερες προσπάθειες και η κατάσταση του αστικού περιβάλλοντος αξιολογείται ως πολύ δυσμενέστερη. Εάν μάλιστα σημεωθεί, ότι όλες οι δραστηριότητες «αίγλης» της Περιφέρειας χωροθετήθηκαν σε αυτού του τύπου χώρους ή και αμέως στην περιφερειακή ζώνη έξα από αυτούς (τα Πανεπιστημιακά και Ερευνητικά Ιδρύματα, το Πολυτεχνείο, το ΜΑΙΧ, το ΠΕΠΑΓΝΗ και άλλες σημαντικές εγκαταστάσεις), τότε είναι προφανείς οι λόγοι για τους οποίους η Εξυγίανση τους και η σύνδεσή τους με τον αστικό ιστό αποκτά πρώτη προτεραιότητα. Στις περιοχές αυτές φυσικά είναι χωροθετημένα και οι πάσης φύσεως ΒΙΠΕ - ΒΙΠΑ - ΒΙΟΠΑ, αλλά και είναι εγκατεστημένες όλες οι σημαντικές μεταποιητικές μονάδες της Κρήτης.

Άλλα και στα μικρότερα αστικά κέντρα και οικισμούς η εικόνα δεν είναι ενθαρρυντική. Στους εσωτερικούς πυρήνες τους καταστρέφεται η πλούσια αρχιτεκτονική παράδοση του νησιού, για να αντικατασταθεί από ακαλίσθητα και άμορφα «σύγχρονα» κτίσματα, ενώ η περιφέρειά τους αναπτύσσεται ραγδαία, με ασυγκρότητο οικιστικό πλέγμα.

B.2.2. Παράκτιος χώρος

Τα δισεπίπλυτα όμως χωροταξικά θέματα, που λειτουργούν ανασχετικά ως προς τις αναπτυξιακές επιλογές, δεν εμφανίζονται μόνον στον βόρειο άξονα, αλλά σχεδόν σε ολόκληρη την έκταση της νήσου και μάλιστα σε όλες τις τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές. Όπως είναι φυσικό, στις παράκτιες ζώνες είναι εγκατεστημένες οι μεγάλες τουριστικές μονάδες και δίπλα τους οι μικρότερες και στις ίδιες ακριβώς περιοχές, σε γραμμικούς παράλληλους με την ακτογραμμή άξονες, αναπτύσσεται και η δεύτερη κατοικία, με μηχανισμούς της «εντός σχεδίου» ή «εντός των ορίων των οικισμών» ή και «εκτός σχεδίου» δημόσιας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ αναστέθηκαν και εκπονήθηκαν Μελέτες για όλες τις κρίσιμες περιαστικές ζώνες, αλλά και τις αντίστοιχες κρίσιμες παράκτιες, η θεσμοθέτηση τους δεν προχώρησε, κυρίως εξ' αιτίας των μακρών και επαναλαμβανόμενων συμμετοχικών διαδικασιών, των αδυναμιών της διοίκησης και του θεσμικού πλαισίου. Έτσι, δεν πρωθήθηκαν για θεσμοθέτηση όλες οι Ειδικές Χωροταξικές Μελέτες, που είχαν εκπονηθεί, αλλά ακόμη και οι Μελέτες των Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου γύρω από το μεγάλα αστικά κέντρα, πλην αυτών του Ρεθύμνου και της Γεωργιούπολης - Επισκοπής.

Οι εκτάσεις (των υλοποιημένων, των εγκεκριμένων με Πολεοδομικές Μελέτες, των με αποφάσεις οικιστικής καταλληλότητας, των ρυθμισμένων με την αναθεώρηση της ΕΣΧΠ 16/91) των Οικοδομικών Συνεταιρισμών και των Εταιριών Ιδιωτικών Πολεοδομήσεων, συγκεντρώνονται ομοίως στον βόρειο άξονα και στις παράκτιες περιοχές, με ένταση στα Κουνουπιδιανά (Ακρωτήρι), στην ακτή Μαρουλό - Πάνορμου, στην Αχλάδα, στην ανατολική ζώνη του Π.Σ. Ηρακλείου έως και τη Μίλατο και στην περιοχή της Σητείας.

Από την γενικότερη εικόνα, που παρουσιάζει ο ίδιαίτερο ευαίσθητος οικισμόνος και ο παράκτιος χώρος της Κρήτης, κρίνεται επειγόν να διατυπωθούν, να θεσμοθετηθούν και να αρχίσουν να εφαρμόζονται σχέδια ρύθμισης και ανάπλασης του χώρου, σε όλες τις κλίμακες, με πρόβλεψη χρηματοδοτήσεων και με δραστική αντιμετώπιση της νόμιμης «εκτός σχεδίου δόμησης». Τέτοιου είδους παρεμβάσεις, όπως θεσμοθετήσεις και εφαρμογές, στην πολεοδομική στην μικρή χωροταξική κλίμακα, μπορείνα προσχαρήσουν άμεσα, διότι κάθε ενέργεια, σε όποια ζώνη ή περιοχή, ούτως ή άλλως θα άρει κάποια από τα συσσωρευμένα προβλήματα.

Ως προς τους τελικούς αποδέκτες και από το γεγονός, ότι η περιβαλλοντική συνιστώσα, για την Περιφέρεια Κρήτης, έχει ακριβώς τον ίδιο κρίσιμο χαρακτήρα με την χωροταξική, προβάλλει και η ανάγκη για άλλης ποιότητας οργανωτική προετοιμασία των Φορέων διαχείρισης, την οποία επιβάλλει η συσσώρευση των προβλημάτων. Φυσικά, δεν πρέπει να παραβλέπεται και η ανάγκη να πολλαπλασιαστούν τα κονδύλια που αφιερώνονται στον τομέα. Αξιολογείται, ότι το δίκτυο παρακολούθησης της ποιότητας των θαλάσσιων υδάτων παρουσιάζει επιθυμητή πληρότητα, όμως δεν συμβαίνει το ίδιο με την παρακολούθηση της ποιότητας των υπογείων υδάτων. Μπορεί να διατυπωθεί ότι η ποιότητα των νερών της Περιφέρειας χωροταξικής μετατρέπεται σε εξαιρετική και φυσικά με μετρούμενες παραμέτρους κάτω από τα όρια των οδηγιών της Ένωσης. Εξαιρέση αποτελούν ορισμένες ακτές, τόσο στη βόρεια όσο και στη νότια ακτή του Νομού Ηρακλείου, στις οποίες περιστασιακά η ποιότητα των νερών βρίσκεται εκτός των επιτρεπτών ή και επιθυμητών ορίων, ως προς ορισμένες μικροβιολογικές παραμέτρους μόνον.

Οι ζώνες και τα σημεία με έντονες περιβαλλοντικές πιέσεις, από τις οικιστικές δραστηριότητες, εντοπίζονται ως επί το πλείστον στην παράκτια ζώνη του νησιού και περισσότερο στη βόρεια, εξ' αιτίας της έντασης και της πυκνότητας των δραστηριοτήτων, στις οποίες συμπεριλαμβάνεται και η ανθρώπινη κατοίκηση, που ασκούνται εκεί. Η διάχυση, η οποία παρατηρείται, συνδέεται απόλυτα με την χωροταξική συνιστώσα της κατανομής των δραστηριοτήτων στο χώρο της Κρήτης. Στα πλαίσια όλων των προηγούμενων επισημάνσεων (εποχιακός χαρακτήρας,

συγκριτική θεώρηση, οδηγίες, κλπ), σημείο με προβλήματα συμβατότητας χρήσεων και περιβαλλοντικές πιέσεις εντοπίζονται:

- στον κόλπο του Ηρακλείου (Λινόπεράματο - ΔΕΗ, Μαμιδάκης, JETOIL, MOBIL, BP - στις εκβολές του Γιούφυρου και στο Λιμάνι και την ευρύτερη περιοχή του - Αμμουδάρα, Καρτερός, Αμνοσός), με απόβλητα από βιομηχανική, αστική, λιμενική και τουριστική χρήση,

- στη δυτική ακτή της πόλης του Ρεθύμνου και στο λιμάνι της, με απόβλητα βιομηχανιών και βιοτεχνιών και αστικά λύματα,

- στις ακτές της Σούδας (ΝΔ άκρο του όρμου, μέχρι τις ακτές του Ναύσταθμου), ως ειδικά υποβιθμισμένη περιοχή και στη θαλάσσια περιοχή Χανίων, με αστικά λύματα, και

- στην παραλία Καστελίου.

Σημεία με λιγότερο έντονο πρόβλημα ρύπανσης, εντοπίζονται στους Καλούς Λιμένες (εγκατάσταση πετρελαιοειδών), στο Σίσσι (αστικά λύματα), Αγία Γαλήνη (αστικά λύματα μεταφερόμενα από τον ποταμό Πλατύ) και στις παραλίες της Γεωργιούπολης και της Παλαιόχωρας, από αστικά λύματα επίσης. Φυσικά, στο βαθμό που ολοκληρώνονται και τίθενται σε λειτουργία οι εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων, τα προβλήματα αυτής της κατηγορίας εκτανώνται.

B.2.3. Ορεινές/ημιορεινές και μικρές νησιωτικές περιοχές

Είναι διάσπορτες και πολυπληθέστατες τον αριθμό οι μνημειακές θέσεις σε όλο τον χώρο της Κρήτης και από αυτές, εκτός από τα σημαντικά ιστορικά κέντρα, είναι κηρυγμένοι από το ΥΠΠΟ μόνον 21 θέσεις αρχαιολογικών χώρων, 74 θέσεις τοπίων ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους και 88 παραδοσιακοί οικισμοί. Αξιολογείται ότι συνολικά μπορούν να ενταχθούν σε σύστημα χωρικών συνόλων, δικτύων και πολιτιστικών διαδρομών, συνδυασμένες μάλιστα με τις επίσης πολυπληθείς και σημαντικές ενόπτες του φυσικού αποθέματος του νησιού, μιας και τα δύο αυτά στοιχεία συνθέτουν τα κύρια συγκριτικά πλεονεκτήματά του. Τα στοιχεία αυτά, μπορεί να διακριθούν:

- σε συστήματα ή μεμονωμένες θέσεις, τα οποία συναντώνται σε ζώνες τουριστικής ανάπτυξης ή υπό ανάπτυξη, που είναι συνήθως οι παράκτιες «πεδινές», όποτε και αποτελούν ισχυρά σημεία έλξης μαζικού τουρισμού και ο χαροκόπειας της αντιμετώπισης τους θα παραμείνει σήμερα και μελλοντικά, εκ των πραγμάτων, «ορειακός», ή

- σε συνολικά χωρικά συστήματα που, από τη θέση τους στο χώρο, συνδύζονται με ευαίσθητες ορεινές ή ημιορεινές περιοχές ή και μικρές νησιωτικές περιοχές, όπου μπορεί - η ήδη γίνεται - να αναπτυχθούν δραστηριότητες πολιτιστικού αγροτοτουρισμού και εποφής με το φυσικό περιβάλλον.

Η κατεύθυνση και η έμφαση, στα ορεινά, ημιορεινά και μικρά νησιωτικά χωρικά σύνολα, πρέπει - και αξιολογείται ότι μπορεί - να διοθεί στην άρρηκτη σχέση της φυσικής και της πολιτισμικής προσωπικότητας του κοθέκαστο χώρου και του συνόλου του νησιού, διότι υπάρχουν ακόμη ισχυρές επιβιώσεις στην κοινωνία του. Ο ρόλος που μπορεί να παραλάβει μια τέτοιου χαρακτήρα αντιμετώπιση είναι διτάς:

Κατ' αρχήν, συμβάλλει στην ανάδειξη του ιστορικού βάθους, με την προβολή των μαρτυριών του παρελθόντος σε ολόκληρη την ιστορική διαδρομή, σε συσχετισμό με τα στοιχεία του περιβάλλοντος, που ούτως ή άλλως

έχει ανθρωπογενείς επιδράσεις, άρα και αυτό μεταφέρει επίσης τις μαρτυρίες της ανθρώπινης δράσης. Με αυτόν τον τρόπο ακόμα και η αριστοστοιχία ανάμεσα, στην εκρηκτικής σημασίας για την προβολή και τη συγκρότηση της ταυτότητας του νησιού, περιοχής Κνωσού και σε μια μικρή και απομακρυσμένη περιοχή, όπως π.χ. εκείνη του Ασκύφου παραμένει, βέβαια ποσοτική, αλλά μειώνεται θεαματικά από ποιοτική άποψη.

Κατό δεύτερο λόγο, εφ' όσον ενισχυθούν και προβληθούν τα διαχρονικά ιστορικά και τα φυσικά της χαρακτηριστικά, στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους, το αποτέλεσμα θα έχει βαρύνοντα λόγο (1) στην ανάπτυξη της συνείδησης της ταυτότητας των κατοίκων των μικρότερων ενοτήτων χώρου, αλλά και δόλης της Κρήτης, καθώς και (2) στη δυνατότητα προσέλκυσης επισκεπτών, με σεβασμό στον τόπο και στο τοπίο και επομένως θα δημιουργούνται για τον υποδοχέα συνθήκες για ισόρροπη τουριστική ανάπτυξη.

B.2.4. Δίκτυα φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

Με αφετηρία τα παραπάνω διαμορφώνονται εκ των πραγμάτων οι μεγάλες ενόπτες χώρου, που δύνανται να οργανωθούν ως δίκτυα φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος:

Στον Νομό Ηρακλείου, έχει μεγάλες ενόπτες χώρου ευαισθητών προστατευόμενων περιοχών, εκ των οποίων οι τέσσερις είναι ορεινές και ημιορεινές, η μια αποτελείται από το μικρό νησιωτικό οικοσύστημα της νήσου Δία και η έκτη είναι η ευρύτερη περιοχή από το ιστορικό κέντρο του Ηρακλείου, βόρεια έως και τον Γιούχτα, νότια.

Στον Νομό Λασιθίου, πέντε μεγάλες ενόπτες χώρου ευαισθητών προστατευόμενων περιοχών, εκ των οποίων οι τρεις αποτελούν χερσονήσους και μικρά διακριτά μεταξύ τους νησιωτικά συμπλέγματα, η μια είναι ορεινή - ημιορεινή περιοχή και η τελευταία αποτελεί την μεγάλη χωρική ενόπτητα του Οροπεδίου και της Δίκτης.

Στον Νομό Ρεθύμνης, τέσσερις μεγάλες ενόπτες χώρου ευαισθητών προστατευόμενων περιοχών, εκ των οποίων οι δύο είναι ορεινές και οι δύο βρίσκονται σε εύφορες γεωργικές περιοχές και ενασωματώνουν τα φαράγγια Κουρταλιώτη και Πρασιανό, οικισμούς, μνημεία, αλλά και την τουριστικά αναπτυσσόμενη παραλία Ρεθύμνου.

Στον Νομό Χανίων, έχει μεγάλες ενόπτες χώρου ευαισθητών προστατευόμενων περιοχών, εκ των οποίων οι τρεις είναι παράκτιες ημιορεινό χαρακτήρα, παραθαλάσσια οικοσυστήματα, συνδυασμένα με μικρά νησιωτικά σύνολα, η τέταρτη ενασωματώνει το ιστορικό κέντρο Χανίων και την παράκτια εύφορη γεωργική περιοχή έως και τη μήμα του Ακρωτηρίου, η πέμπτη αποτελεί το νησιωτικό σύμπλεγμα της Γαύδου και της Γαυδοπούλας και η τελευταία αποτελείται από τα εκτεταμένα ορεινά συστήματα των Λευκών Ορέων.

Αναμφισβήτητα, η ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των εκτεταμένων χωρικών συνόλων, θα επιτρέψει τη διερεύνηση των ιδιαιτεροτήτων και την προστασία και αξιοποίηση της φυσικής και της πολιτιστικής κληρονομίας, πγν ανταλλαγή εμπειριών για θέματα που αφορούν στις επιπτώσεις στο έδαφος και προέρχονται από την έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού, την ευαισθητοποίηση των τοπικών φορέων και του πληθυσμού για την εφαρμογή νέου μοντέλου ανάπτυξης, την ορθολογική διαχείριση του εδάφους και αξιοποίηση πόρων για τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας και τη βελτίωση συνθηκών εργασίας και συγκράτηση του πληθυσμού.

Οι στόχοι αυτοί εναρμονίζονται πλήρως και εξειδικεύονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την επιθυμητή ανάπτυξη του κοινοτικού χώρου και έχουν καθαρά χωροταξικό χαρακτήρα. Επιπροσθέτως, οι διαδικασίες έρευνας, μελέτης και εφαρμογών αναμένεται να συμβάλλουν ουσιαστικά στη δημιουργία δομών και μηχανισμών συνεχούς παρακολούθησης, αξιολόγησης και ελέγχου των ρυθμίσεων και των επεμβάσεων επί του εδάφους, που αποτελούν και την προϋπόθεση για εφαρμογές στον τομέα της Χωροταξίας.

B.3. Οι χωρικές επιπτώσεις των δημόσιων πολιτικών

Από την εποικόνιση των επιπτώσεων των δώδεκα Αναπτυξιακών Προγραμμάτων των δύο χρονικών περιόδων, όπως εξετάστηκαν από τις Μελέτες των Χωρικών Επιπτώσεων (1986 - 1993, ex ante και 1994 - 2000, ex post), οι οποίες εκπονήθηκαν το 1996, για λογαριασμό του ΥΠΕΧΩΔΕ για τις έντεκα περιφέρειες της Χώρας, πλην της Αττικής, είχαν εξοχθεί τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Στην Περιφέρεια Κρήτης κατανεμήθηκαν ήδη (και επρόκειτο να κατανεμηθούν), έως το 2000, σε σταθερές τιμές 1994, συνολικοί πόροι της τάξεως των 400 δις δρχ., εκ των οποίων τα 270 δις δρχ. περίπου αποτέλεσαν κοινοτική χρηματοδότηση από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι δεσμεύσεις πόρων, για τη δεύτερη χρονική περίοδο, αναμενόταν να έχουν σημαντικότερες οντοτυπικές επιπτώσεις, από αυτές της πρώτης, μιας και οι προβλεπόμενοι κατά κεφαλήν πόροι θα κινούνταν στα επίπεδα των 0,380 εκατ. δρχ. ένονταν των 0,230 εκατ. δρχ. της πρώτης.

- Οι συνολικές επιπτώσεις αυτής της χρηματοδότησης στη γενική εικόνα της Περιφέρειας, έαν έετε αστεί από την άποψη των δεικτών απασχόλησης και εισοδήματος κατά κεφαλήν, της βελτίωσης των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών, αξιολογούνται αναμφίβολα θετικές και υποστηρίζουν τους στόχους σύγκλισης προς το μέσο Ευρωπαϊκό επίπεδο. Μάλιστα, σε επίπεδο προθέσεων για άσκηση εσωτερικής αναδιανεμητικής πολιτικής, παρατηρείται διάχυση των χρηματοδοτήσεων σε όλον τον χώρο της νήσου, με κατεύθυνση την περισσότερο ισόρροπη ενδοπεριφερειακή ανάπτυξη, πάντοτε σε σχέση με τις συνθήκες διαβίωσης του ανθρώπινου δυναμικού και της κατάστασης των υποδομών το 1986.

Ο βαθμός της θετικής απόδοσης των δράσεων και των παρεμβάσεων θα ήταν καλύτερος, εάν είχαν:

- επιλεγεί μικρότεροι τον αριθμό, αλλά ιεραρχημένοι στόχοι, οι οποίοι θα πρωθυπόουσαν καινοτόμες δράσεις, αντί μέτρων κλασικού τύπου,
- ουσιαστικά ενισχύει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Κρήτης, δηλαδή η αξιοποίηση της γεωγραφικής της θέσης, η ανταγωνιστικότητα της παραδοσιακής αγροτικής οικονομίας, η προστασία και η ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και τη περαιτέρω προώθηση της τεχνογνωσίας και της ερευνητικής υποδομής.

- προετοιμαστεί δράσεις για την αναβάθμιση του χώρου, ιδιαίτερα των παρακτίων περιοχών και του αστικού περιβάλλοντος, σε όλα τα χωρικά επίπεδα, έναντι της μονομερούς ενίσχυσης του λεγόμενου βόρειου λεπτούργικου άξονα, που όμως παραμένει και αυτός ιδιαίτερα προβληματικός και

- πρωθηθεί τεχνικά έργα και υποδομές διαχείρισης του περιβάλλοντος, στην κλίμακα του τόπου και του τοπίου.

Οι τομείς, στους οποίους κατευθύνθηκαν (και επρόκει-

το να κατευθυνθούν) οι πόροι, κατά τη σειρά βαθμού συγκέντρωσης των διατιθέμενων ποσών, αναφέρονται:

- στις αναπτυξιακές υποδομές (οδικά, λιμενικά, αερολιμενικά),
- στους ανθρώπινους πόρους (κτηριακά),
- στις υποδομές περιβάλλοντος (ύδρευση, αποχέτευση, βιολογικοί καθαρισμοί),
- στην υλοποίηση εγκαταστάσεων αξιοποίησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (κυρίως αιολικά πάρκα) από όπου προέρχεται το 11% της κατανάλωσης ηλεκτρισμού στη Κρήτη.
- στην αγροτική ανάπτυξη (αρδευτικά, εγγειοβελτιωτικά, αγροτικός εξηλεκτρισμός και οδοποιία) και
- στις παραγωγικές επενδύσεις,
- μάλιστα με τάσεις περαιτέρω ενίσχυσης του τομέα των αναπτυξιακών υποδομών, κατά την δεύτερη χρονική περίοδο.

Οι τομείς, οι οποίοι υστερούν και στους οποίους δεν έχει επιπευχθεί ικανοποιητικό αποτέλεσμα, είναι:

- η χωροταξία και η ρύθμιση του χώρου γενικά και ειδικότερα η αντιψεώπιση των οικυμένων προβλημάτων στις ζώνες με συγκρούσεις χρήσεων γης
  - τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών, τα οποία δεν ολοκληρώνονται,
  - η ποιοτική συνιστώσα του αστικού περιβάλλοντος, η οποία δεν αναδεικνύεται,
  - η διαχείριση του υδάτινου δυναμικού, που επιβάλλεται να εξορθολογισθεί,
  - η γεωργία και η παραδοσιακή κτηνοτροφία, που απαιτούν λήψη γενναίων αποφάσεων, ως προς την τύχη της καλλιέργειας υποτροπικών φυτών, τη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων και την αποφύλωση των δασών, ώστε οι συγκεκριμένες δραστηριότητες να μην αντιστρατεύεται το περιβάλλον,
  - η επίτευξη επάρκειας ηλεκτρικής ισχύος με αξιόπιστη κάλυψη της καλοκαιρινής αιχμής.
  - η επίτευξη ενέργειακής επάρκειας, με την προώθηση φυλικών προς το περιβάλλον μορφών,
  - η διαχείριση των απορριμάτων και των πάσης φύσεως στερεών αποβλήτων και
  - η κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού σε τεχνογνωσία, για τη λειτουργία των υποδομών που δημιουργούνται και για τις οποίες παρατηρείται έλλειψη εμπειρίας.
- Στα προηγούμενα σημεία θα πρέπει να εστιάστονται ο προσδιορισμός των κρεππίδων, καθώς και οι αντίστοιχες επιλογές για την ολοκλήρωση των δράσεων του Γ Κοινωνικού Πλαισίου Σπήλιξης.
- Κατά την επεξεργασία του Σχεδίου Δράσης για την Κρήτη, που ολοκληρώθηκε το 1999 στα πλαίσια των Μελετών των Περιφερειακών Χωροταξικών Σχεδίων, είχαν επιστρατεύεται τα ακόλουθα:
- Απεδείχθη, από την αναλυτική καστολόγηση των δράσεων, ότι προς τις «αναπτυξιακές υποδομές», πρέπει να κατευθυνθούν πόροι, από το Γ ΚΠΣ (εθνικό και περιφερειακό σκέλος), της τάξης του 47,1%, έναντι του 49,1%, που κατευθύνθηκαν από το Β' ΚΠΣ. Προέκυψε, επίσης, ότι πρέπει να συνεχίσουν και να επικεντρωθούν οι προσπάθειες προς την ολοκλήρωση και τη δημιουργία των αναγκαίων συμπληρωματικών «υποδομών περιβάλλοντος», για τις οποίες εκπιμήθηκε ότι θα χρειαστεί ποσοστό 11,0% του συνόλου των πόρων της πρώτης περιόδου.
  - Παραλήλως, θα πρέπει να ενισχυθούν δραστικά οι

χρηματοδοτήσεις (1) στις ήπιες δράσεις (τοπική ανάπτυξη, παροχή υπηρεσιών σε ΜΜΕ, ενισχύσεις στις παραγγικές επενδύσεις), όπου κατευθύνθηκαν ποσοστάτης τάξης του 2,46% (Β' ΚΠΣ - εθνικό και περιφερειακό σκέλος), ενώ απαιτείται να δεκαπλασιαστούν και (2) στις αντίστοιχες ήπιες δράσεις για την ανασυγκρότηση του αστικού χώρου και του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος (αστική ανάπτυξη), όπου κατευθύνθηκαν ποσοστά τής τάξης του 3,6% (Β' ΚΠΣ), ενώ είναι αναγκαίο να τριπλασιαστούν.

Από την «expost» θεώρηση του ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ 1994 - 1999, προκύπτει ότι τόσο οι τίτλοι των υποπρογραμμάτων, όσο και οι χρηματοδοτήσεις κατευθύνθηκαν σε σφώς πιο επικεντρωμένους, ως προς τις αναπτυξιακές και χωροταξικές προτεραιότητες, στόχους. Συγκεκριμένα, σε σύνολο πόρων 146,5 δις δρχ., με ποσοστό απορροφής τικότητας 102,3%, κατευθύνθηκαν στο υποπρόγραμμα:

- «Κέντρο οικονομίας και έρευνας στη ΝΑ Μεσόγειο», το 12,0% των πόρων,
- «Τουριστική και πολιτιστική ανάπτυξη», το 11,8% των πόρων,
- «Αστική Ανάπτυξη - βελτίωση ποιότητας ζωής - ανάπτυξη υποδομών μεταφορών», το 38,3% των πόρων,
- «Άγριας και τοπική ανάπτυξη», το 13,5% των πόρων,
- «Αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού», το 7,1% των πόρων ενώ τα λοιπά ποσοστά διατέθηκαν στο «ΕΑΠΤΑ», στην ολοκλήρωση ημιτελών έργων του ΠΕΠ I και στην Ειφαρμογή. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι διατέθηκαν σε επενδύσεις στη μεταποίηση το 7,3% των πόρων και σε παρεμβάσεις ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας το 8,8% των πόρων. Όμως, η ιδιωτική συμμετοχή στις δαπάνες παρέμεινε και πάλι σε ίδιατερα χαμηλό επίπεδα, δηλαδή στο 4,5% της συνολικής δαπάνης.

Δεν διατίθενται ακόμη επαρκή στοιχεία, προκειμένου να αξιολογηθεί εκ από το εθνικό σκέλος του Γ' ΚΠΣ. Όμως, το περιφερειακό σκέλος μπορεί να αξιολογηθεί συνολικά, ενώ τα στοιχεία του συμπληρώματος προγραμματισμού θα χρησιμοποιηθούν για το συνοδευτικό στην παρούσα έκθεση Σχέδιο Δράσης. Συγκεκριμένα, το συνολικό κόστος του εγκεκριμένου, τον Απρίλιο του 2001, ΠΕΠ Κρήτης 2000 - 06, ανέρχεται σε 730,31 εκατ. Ευρώ (249,0 δις δρχ.) και προβλέπεται δραστική αύξηση της ιδιωτικής συμμετοχής στα επίπεδα του 14,6% του συνολικού κόστους. Προσδιορίζονται δε οι ακόλουθοι 7 άξονες προτεραιότητας, ως στρατηγικοί στόχοι για την Κρήτη:

- ενίσχυση της Περιφέρειας ως ερευνητικού και τεχνολογικού πόλου στη ΝΑ Μεσόγειο, προώθηση της καινοτομίας και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας,
- προστασία του περιβάλλοντος και μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων,
- συμμετοχή της Περιφέρειας στα διεθνή μεταφορικά δίκτυα ως κόμβου διαμετακόμισης,
- βελτίωση των οικονομικών λεπτουργιών και της ποιότητας ζωής στα μεγάλα αστικά κέντρα,
- ανάπτυξη ορεινών, μειονεκτικών και λοιπών αγροτικών περιοχών
- προώθηση της απασχόλησης - παροχή ίσων ευκαιριών στη γνώση

Από την συνολική θεώρηση των παραμέτρων, που εκτίθενται αμέσως προηγούμενα, μπορεί ασφαλώς να διατυπωθεί η άποψη ότι οι επιλογές βελτιώνονται και εστιάζο-

νται προς τους επιθυμητούς στόχους, αρχίζοντας από το Α' και καταλήγοντας στο Γ' ΚΠΣ και ότι αντιστοίχως αξιολογούνται και οι χωρικές επιπτώσεις των δημόσιων πολιτικών.

Γ. Πράσαση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης.

Γ.1. Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης (Χάρτης Δ.1.1.)

Οι στρατηγικές επιλογές και προτεραιότητες διατυπώνονται σε αντιστοιχία με την ανάλυση που προηγήθηκε, καθώς και με τις κατευθύνσεις του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, ως προς (α) την χωρική οργάνωση των πόλων και αξόνων ανάπτυξης, (β) τη χωρική διάρθρωση των δικτύων υποδομών και μεταφορών, (γ) τη χωρική διάρθρωση, την εξειδίκευση και την συμπληρωματικότητα των παραγωγικών τομέων, (δ) τον ρόλο των μεγαλύτερων και μικρότερων αστικών κέντρων και τη σχέση με την ενδοχώρα τους, καθώς και την χωρική οργάνωση του αγροτικού, παράκτιου και ορεινού χώρου, (ε) τη διατήρηση και την ανάδειξη της ποικιλομορφίας της υπαίθρου, τη συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων και την ανάδειξη και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και (στ) τη γεωγραφική ανασυγκρότηση της Κρήτης, με στόχο τη δημιουργία βιώσιμων αναπτυξιακών ενοτήτων σε ενδο - περιφερειακό επίπεδο.

Συνεπώς, το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης της Περιφέρειας θα πρέπει να υποστηρίζει και να αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της και τις ευκαιρίες αντίστοιχα, ώστε να αναδεικνύονται νέες μορφές ανάπτυξης, με δράσεις και πρωτοβουλίες που κατευθύνονται προς:

- την ανάδειξη και αναβάθμιση του ρόλου της Κρήτης με την ανάπτυξη λειτουργών 'κέντρου' στη ΝΑ Μεσόγειο καθώς και 'κόμβο' διεθνούς σημασίας αξόνων με κατεύθυνση Ανατολή - Δύση και Βορρά - Νότο στους τομείς της οικονομίας, του πολιτισμού και των επικοινωνιών.

- την ανάπτυξη συνεργασιών με χώρες της ευρύτερης περιοχής της μεσογειακής λεκάνης και ειδικότερα με την Κύπρο, την Μέση Ανατολή και τη Βόρειο Αφρική

- την συνδυασμένη ανάδειξη των τομέων του Πολιτισμού και της προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος, προσδίδοντας έμφαση στην πολυ-πολιτισμικότητα της Κρήτης, με τη δημιουργία δικτύων ολοκληρωμένων και πολλαπλών παρελθόντων αρχαιολογικών πάρκων - χώρων, καθώς και διεθνών εστιών πολιτιστικής παραγωγής (επιστημονική γνώση, σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία), με παράλληλες εφαρμογές νέων τεχνολογιών,

- την αναβάθμιση του ρόλου των Πόλεων της Κρήτης και την εξειδίκευση του διαπεριφερειακού και ενδοπεριφερειακού ρόλου τους με παράλληλη δημιουργία ή και ενίσχυση υφισταμένων δικτύων συνεργασίας, με Πόλεις των γειτονικών Χωρών, που συνδέονται με τους επιλεγμένους αναπτυξιακούς άξονες,

- την ενίσχυση των μικρότερων αστικών κέντρων, που οργανώνουν τις νέες αναπτυξιακές ενότητες και υποενότητες, με αναβάθμιση του ρόλου τους και βελτίωση των υποδομών τους,

- την τόνωση της λειτουργίας των ορεινών και ημιορεινών χώρων και την ανάσχεση των φαινομένων μετακίνησης του πληθυσμού προς τις παράκτιες ζώνες, με συνδυασμένες δράσεις και με κατάλληλο σχεδιασμό των εσωτερικών δικτύων μεταφορών και του συστήματος συγκοινωνιών,

• τη διατύπωση συνολικής στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη, με έμφαση στην ανάπτυξη των δύο συνεργαζόμενων τομέων του Τουρισμού και της Γεωργίας, με την οικοποίηση των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων και με κατάλληλο μέτρα χωροταξικής και περιβαλλοντικής πολιτικής, ανεξάρτητο από εξελίξεις στον ευρύτερο διεθνή χώρο και τις ρυθμίσεις στον τομέα των πολιτικών ανταγωνισμού, όπως αυτές θα διαμορφωθούν

• την ενθάρρυνση της παραγωγής γεωργοπεριβαλλοντικών προϊόντων και ενίσχυση της μεταποιητικής δραστηριότητας σε προϊόντα του πρωτογενή τομέα (μετρόδιο των αυξημένων δημοσιονομικών μέτρων), με στόχο να αυξάνεται η προστιθέμενη αξία των προϊόντων και με κατεύθυνση την ποιότητα, σταθερότητα, τυποποίηση, εκμετάλλευση του θεσμού της ονομασίας προσέλευσης και την επιθετική πολιτική προώθησή τους με αποτελεσματικά δίκτυα διανομών, στο εσωτερικό και στο εξωτερικό

• την στήριξη της παραγωγής «μεταποιητικών» προϊόντων ιδιότερα αυτών υψηλής τεχνολογίας και μικρού όγκου και βάρους (βιοτεχνολογία, πληροφορική), με τη βοήθεια της ερευνητικής δραστηριότητας των Ιδρυμάτων της Κρήτης και όλων που είναι σγκατεστημένα στην επιλεγμένη περιοχή των εξόντων συνεργοσίας και με τη θέσπιση ελκυστικών οικονομικών κινήτρων με στόχο: α) τη προσέλκυση νέων επενδύσεων και β) την στήριξη και ενδυνάμωση των υφιστάμενων.

• την προώθηση επιχειρήσεων, με υποδομές και υπηρεσίες οι οποίες έχουν στενούς δεσμούς με τον τόπο, δηλαδή με δραστηριότητες που στηρίζονται στους ενδογενείς πόρους, με στόχο να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας και

• την αντιμετώπιση των οξυμένων προβλημάτων στους κρίσιμους τομείς της αξιόπιστης κάλυψης της ηλεκτρικής ισχύος κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού παραγωγής ενέργειας και της διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού, με ενίσχυση των τοπικών δυνατοτήτων, λαμβάνοντας ασφαρό υπόψη τις χωροταξικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους. Επιστηματίες οι οποίες διαχειρίζονται την πολιτική παραγωγής που αναπτύσσονται γύρω από αυτές η Κρήτη θα μπορούσε να αποτελέσει κέντρο ανάπτυξης επιδεικτικών πυλοτικών και παραγωγικών εφαρμογών και μεταφοράς τεχνολογίας στις γύρω περιοχές.

• Την οργάνωση των αστικών κέντρων και γενικά του οικιστικού δικτύου να υποδεχθούν πλήθυσμό - στόχο 700.000 περίπου κατοίκων για το έτος 2015.

Ειδικότερα, ως προς την συνολική χωρική δομή και τις χρήσεις γης, οι δράσεις θα προσανατολίζονται προς την ανάπτυξη των επιλεγμένων νέων αστικών κέντρων και θα δημιουργούνται νέοι άξονες και πόλοι ανάπτυξης, με προγραμματισμό και σχεδιασμό και με χαρακτηριστικά συμπληρωματικής, συνθετικής και ενιαίας λειτουργίας τους, προς το εσωτερικό και τα νότια της Κρήτης ώστε:

• να δημιουργούνται σταδιακά προϋποθέσεις για βιώσιμη ανάπτυξη των σημερινών πόλων ανάπτυξης, ανάσχεση των έντονων φαινομένων μονοσήμονης ανάπτυξης του βάρειου άξονα και των σημερινών πόλων ανάπτυξης, καθώς και για σχετικό ισόρροπη κατανομή των τουριστικών εγκαταστάσεων - αναβαθμισμένου τύπου - σε όλον τον χώρο της Νήσου, με κλασικές μορφές στις παράκτιες περιοχές και ήπιες στα ορεινά και ημιορεινά χωρικά σύνολα,

• να λαμβάνονται και να εφαρμόζονται τα κατάλληλα θεσμικά μέτρα κατά μήκος όλων των προβληματικών πα-

ράκτιων ζωνών με σύγκρουση χρήσεων γης και πίεση αστικοποίησης, με θεσμοθέτηση ορισμένων από τις πρωθυμένες ΖΟΕ ή ΕΧΜ, με αναθεώρηση, όπου απαπέιται, της Απόφασης 16/81 του Ε.Σ.Χ.Π. και των παλαιών ΓΠΣ, με πρωθυμητή ρυθμίσεων των Νόμων 2508/97 για τη «Βιώσιμη ανάπτυξη, κλπ» και 2742/99 για τον «Χωροταξικό Σχεδιασμό κλπ» (Ρυθμιστικά Σχέδια/ΠΕΡΠΟ/ΓΠΣ/ΣΧΟΑΠ), με τις οποίες αντιμετωπίζεται μερικώς η νόμιμη «εκτός σχεδίου» δόμηση, καθώς και η περαιτέρω ανάπτυξη των ξενοδοχειακών και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων,

• να οριοθετηθούν οριστικά με τη ισχύουσα νομοθεσία και να αναγνωριστούν ως σημαντικής προτεραιότητας οι «Ζώνες υψηλής προστασίας» (αρχαιολογικοί χώροι, τοπία ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους και δίκτυο NATURA 2000), ενώ παραλλήλως θα αναλαμβάνονται χωρικές δράσεις για την προστασία και ανάδειξη του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού χώρου, από τις οποίες θα αναδεικνύεται η δραρητή σχέση της φυσικής και πολιτισμικής προσωπικότητας του καθέκαστα χώρου, καθώς και το διαχρονικό ιστορικό βάθος του.

• να οργανωθούν υποδοχείς «οργανωμένης μεταποιητικής δραστηριότητας» και να ασκηθεί πολιτική μετεγκατάστασης των μονάδων που βρίσκονται εκτός αυτών,

• να αναλαμβάνονται ποιοτικές παρεμβάσεις για την αναβάθμιση του αστικού, του περιαστικού χώρου και του χώρου της υπαίθρου.

• να θεσπισθούν μέτρα για την αντιμετώπιση της αυθαίρετης δόμησης περιλαμβανομένων και μέτρων διευκόλυνσης των πολιτών για απόκτηση α' και Β' κατοικίας ώστε σταδιακά να καλυφθούν οι ανάγκες και να περιορισθούν οι πιέσεις για αυθαίρετη δόμηση.

Ος προς το οικιστικό δίκτυο, θα συγκρατούνται σταδιακά τα κέντρα των ευρύτερων αναπτυξιακών ενοτήτων και θα αναπτύσσονται ισόρροπα, με λειτουργικά χαρακτηριστικά συνεργαζόμενων πλεγμάτων - δικτύων και με επακόλουθη την ενίσχυση των μεταξύ τους εξαρτήσεων. Το Ηράκλειο (έδρα Περιφέρειας 1ου βαθμού) θα ενισχύσει τα ποιοτικά του χαρακτηριστικά και θα παραλάβει τον ρόλο του, ως κέντρου διαπεριφερειακής ακτινοβαλίας. Στα Χανιά (έδρα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης -2ου βαθμού) με διεθνές αεροδρόμιο και λιμάνι και σχετικά απομονωμένο από την έδρα της Περιφέρειας, όπως και στα λοιπά αστικά κέντρα Ρέθυμνο και Άγιος Νικόλαος (έδρες Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων 2ου βαθμού), θα αναδειχθούν τα χαρακτηριστικά και οι δραστηριότητες, οι οποίες μπορεί να δράσουν συμπληρωματικά προς το Ηράκλειο, συνθετικά και ενιαία. Τα τοπικά πλέγματα των μεσαίου μεγέθους αστικών κέντρων - Σητεία, Ιεράπετρα, Μοίρες/Τυμπάκι, Αρκαλοχώρι, Μάλια/Λιμήν Χερσονήσου και Κίσσαμος: (Ζου επιπέδου ενισχυμένα) - και τα μικρότερου μεγέθους κέντρα της υπαίθρου - Πέραμα, Σπήλι, Βάμος/Βρύσες, Κάντανος, Παλαιοχώρα και Σούδα: (Ζου επιπέδου) και Φουρφουράς (4ου επιπέδου) - θα αργανώνται να παραλάβουν τον ρόλο τους ως κέντρα των αναπτυξιακών ενοτήτων ή υπενοπτήτων. Τα υπόλοιπα κέντρα -έδρες νέων Δημων, κατ' εξοχήν οικιστικά κέντρα των χώρων της υπαίθρου, θα προετοιμάζονται να παραλάβουν πλήρως τον ρόλο τους, κατά την επόμενη δεκαπενταετία.

Ως προς το σύστημα μεταφορών, θα ολοκληρώνεται συνολικά και σταδιακά, με στόχο τη δημιουργία των αναγκαίων δομών συνέργειας, σε σχέση με τους επιλεγμένους δύοντες και πάλοις ανάπτυξης, σε διαπεριφερειακό και

ενδοπεριφερειακό επίπεδο. Το οδικό δίκτυο θα ιεραρχηθεί σε πρωτεύον και δευτερεύον και θα υλοποιείται με τις αρμόζουσες επιλογές γεωμετρικών και λοιπών χαρακτηριστικών, ενώ θα αναβαθμίζονται λεπτουργικά και αισθητικά οι κύριες πύλες εισόδου (Λιμάνια: Ηράκλειο, Σούδα - αεροδρόμιο: Ηρακλείου, Ακρωτήρι Χανίων). Ειδικά για το αεροδρόμιο Ηρακλείου, θα πρέπει παραλλήλως να διερευνηθούν όλες οι περάμετροι, ώστε να προετοιμάζονται μέτρα και δράσεις, που θα αίρουν σταδιακά τα φαινόμενα δυσλειτουργίας του. Περαλλήλως, θα συγκροτούνται λειτουργικά και αισθητικά οι δευτερεύουσες λιμενικές πύλες εισόδου (Λιμάνια: Κίσσαμος, Ρέθυμνο, Άγιος Νικόλαος, Σητεία, Ιεράπετρα, Παλαιοχώρα) και θα έχουν, έως το έτος στόχου, προχωρήσει σε ικανοποιητικό βαθμό οι υποδομές της νέας λιμενικής και αερολιμενικής πύλης του Νότου.

Στο ίδιο πλαίσιο, με κατά προτεραιότητο όξενες αναφοράς, προετοπέρδον, τα νησιά των Περιφερειών του Νότου και του Βόρειου Αιγαίου και του Ιονίου, θα προσδιορίζεται και ο λειτουργικός χαρακτήρας των Μαρινών της Κρήτης και θα εναλαμβάνονται οι συμπληρωματικές χωρικές δράσεις, όπου αυτό κρίθει αναγκαίο.

Ως προς το σύστημα των υποστηρικτικών υποδομών θα προωθούνται εκείνες που αξιοποιούν τα συγκοπικά πλεονεκτήματα και προσδίδουν στην Περιφέρεια τα χαρακτηριστικό που αναδεικνύουν την ανταγωνιστικότητά της. Η χωρική οργάνωση της πάραγωγής ενέργειας έχει υποστηρίζεται κυρίως από τους δύο υφιστάμενους σταθμούς, στους οποίους αναλαμβάνονται σταδιακά σημαντικές δράσεις εκσυγχρονισμού και βελτίωσης, καθώς και από τον νέο υπό κατασκευή ΘΗΣ στον Αθερινόλακο, αλλά και τον προγραμματισμένο ΘΗΣ στο Ρέθυμνο. Θα συνεχιστούν επίσης οι πρωτοβαθμίες για την αξιοποίηση των νέων ενεργειακών τεχνολογιών και των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, βάσει Ειδικού Πλαισίου Ενέργειας, που πρέπει να καταρτιστεί, όπου θα ενταχθούν και οι προεγκρίσεις χωροθετησης αιολικών πάρκων. Η υλοποίηση προτύπων έργων πολλωπλού σκοπού όπως η άντληση - ταμίευση, τα οποία συνδύονται τα πλεονεκτήματα των ΑΠΕ και της συμβατικής ηλεκτροπαρογνωμής κρίνεται αναγκαία.

Η χωρική οργάνωση της δισχείρισης του υδάτινου δυναμικού θα στηριχθεί στην προσπάθεια για την αλοκήρωση των μεγάλων φραγμάτων, που βρίσκονται σε διαδικασία προσαρμοστικής, λαμβάνοντας όμως τα αναγκαία ποιοτικά μέτρα για την αναβάθμιση του ευρύτερου περιβάλλοντα χώρου τους, ενώ θα πρωθεύεται παραλλήλως η δημιουργία νέων φραγμάτων, μεσαιού τη μικρού μεγέθους, σε αντίστοιχου μεγέθους υδρολογικές λεκάνες. Τα αρδευτικά δίκτυα θα επακτείνονται με συγκεκοινέντα πρόγραμμα και προοπτικές για το παρανόμενο προϊόν, ενώ θα λαμβάνονται παραλλήλως μέτρα για την εξυγίανση των εδαφών των θερμοκηπίων και της λοιπής γεωργικής γης. Παράλληλα θα επιδιωχθεί η συνολική δισχείριση των υδάτινων πόρων σε επίπεδο Περιφέρειας και υδρογεωλογικής λεκάνης.

Ως προς την χωρική οργάνωση της περιβαλλοντικής υποδομής (στερεά και υγρέ απόβλητα) θα πρωθεύεται η

προσγματοποίηση δικτύων προκειμένου να εξυπηρετηθούν συνολικά όλα τα μεσαία και μικρά αστικά κέντρα της υπαίθρου, καθώς και οι συγκεντρώσεις των τουριστικών - παραθεριστικών δραστηριοτήτων.

Ως προς το φυσικό απόθεμα και την προστασία του περιβάλλοντος θα αναλαμβάνονται οι στρατηγικές (στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη) και συνολικές παρεμβάσεις για την σύνδεση και την ανάδειξη του ενιαίου χωρικού συστήματος «Φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος». Όλες οι δράσεις θα έχουν συνθετικό χαρακτήρα και θα συνδέονται με αναπτυξιακές προσπάθειες παραγωγικής ανασυγκρότησης των ορεινών όγκων και των πολυπληθών παραδοσιακών οικισμών. Η «φυσική» κληρονομια - δάση, χλωοίδια, πανίδα - και τα φυσικά και πολιτιστικά τοπία θα αναβαθμίζονται και σταδιακά θα αναδεικνύεται το σημαντικότερο στρατηγικό πλεονέκτημα της Κρήτης.

Γ.2. Αναπτυξιακό Πλαίσιο

Γ.2.1. Πληθυσμός

Ο πληθυσμός της Κρήτης αυξήθηκε στην παρελθόντα δεκαετία με ρυθμό αισθητά υψηλότερο από το μέσο όρο της χώρας ($1,08\%$ επησίως έναντι $0,64\%$). Η δυναμική ανάπτυξη της οικονομίας της Κρήτης θα είναι ο κύριος παράγοντας προσέλκυσης πληθυσμού από όλες περιοχές της χώρας καθώς και μεταναστών που εγκαταστάθηκαν στην περιφέρεια. Η διεσσρα δυναμική αναυμένεται να συνεχιστεί και στο μέλλον. Οι αυξημένες επενδύσεις προδομής που πραγματοποιήθηκαν στο παρελθόν επιτρέπουν τη δυναμική ανάπτυξη αμέσως παραγωγικών δραστηριοτήτων στο μεσοπρόθεμα εργάζοντα. Η βελτίωση συγκριτικών αδυναμιών της περιφέρειας, όπως το χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης και κατάστασης, μπορούν να διαρθωθούν με την αξιοποίηση των πόρων του τρίτου ΚΠΣ. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία και τους ρυθμούς μεταβολής του πληθυσμού αναυμένεται ότι η Κρήτη θα γνωρίσει και στο μέλλον ρυθμούς αύξησης του πληθυσμού της ελαφρά υψηλότερους από το μέσο όρο της χώρας. Έναντι μέσου επήσιου ρυθμού μεταβολής του πληθυσμού της χώρας (σου $0,34\%$ στην περίοδο 2001-15), ο πληθυσμός της Κρήτης θα αυξανεται με ρυθμό που θα υπερβαίνει το $0,5\%$ επησίως και εκτιμάται ότι θα αυξηθεί κατά περίπου 45.000 κατοίκους, έναντι αυξήσεως κατά 60.000 περίπου στη δεκαετία 1991-2001, ωτάνοντας τους 645.000 κατοίκους το 2015.

Γ.2.2. Ποσοθλέψεις μασσαχόλησης και προϊόντος

Γ.2.2.1 Ο Πρωτογενής Τομέας

Η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα θα συνεχίσει να μειώνεται στο μέλλον για τους εξής κυρίως λόγους:

1. Η παραγωγικότητα της εργασίας στον πρωτογενή τομέα είναι μόλις 33% του συνόλου της οικονομίας της Κρήτης*. Θα υπέρβει τάση να αναβάθμισεν υψηλότερα εισοδήματα από τους εργαζόμενους μεταποδώντας από τον πρωτογενή στους άλλους τομείς της κρητικής οικονομίας.

2. Η εισαγωγή νέας τεχνολογίας και η καλύτερη οργάνωση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων θα επιτρέψει μεγαλύτερη παραγωγή με μικρότερη απασχόληση.

3. Δεδομένης της εξωστρέφειας της κρητικής γεωρ-

* Αν ληφθεί υπόψη ότι ένα μέρος οσων καταγράφονται από την Έρευνα Εργασικού Δυναμικού ως εργαζόμενοι στον πρωτογενή αστικό τομέα, καθώς και οι συγκεντρώσεις των τουριστικών - παραθεριστικών δραστηριοτήτων.

γιας, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς της θα επιβάλλει την υιοθέτηση νέων αποτελεσματικότερων μεθόδων παραγωγής.

4. Οι ανάγκες απασχόλησης στον τριτογενή τομέα θα είναι αυξημένες και συνεπώς θα υπάρξει ελκτική δύναμη μεταπήδησης απασχολουμένων σε αυτό τον τομέα.

Το 2015, η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα στην Κρήτη αναμένεται να έχει περιορισθεί από 77,1 σε 58,9 χιλιάδες άτομα, που θα αντιπροσωπεύουν το 22% του εργατικού δυναμικού της Κρήτης, έναντι 33% σήμερα. Αντίστοιχα, η ακαθάριστη παραγωγικότητας εργασίας στον τομέα θα αυξηθεί με μεγαλύτερους ρυθμούς, σε σχέση με τους άλλους τομείς της κρητικής οικονομίας, και στο τέλος της δεκαετίας θα βρίσκεται στο 45% της παραγωγικότητας στους άλλους τομείς, έναντι 33% σήμερα.²

Γ.2.2.2. Ο Δευτερογενής Τομέας

Οι τάσεις που περιστηρίζονται στην απασχόληση του δευτερογενή τομέα την τελευταία δεκαετία θα συνεχισθούν πιθανώς και στο μέλλον, μετριαζόμενες όμως. Στη μεταποίηση, θα συνεχισθούν οι αρνητικοί ρυθμοί, που θα είναι ουμώς μικρότεροι από ό,τι στο παρελθόν. Αντίστροφα, στις κατασκευές θα συνεχιστούν θετικοί ρυθμοί, χαμηλότεροι όμως και πάλι έναντι του παρελθόντος. Οι δυναμεις που αναμένεται να διαμερισθούν αυτους τους ρυθμούς είναι οι εξής:

- Ο εκσυγχρονισμός της τεχνολογίας στους παραδοσιακούς κλάδους της μεταποίησης έχει προχωρησει σε σημαντικό βαθμό κατά την προηγούμενη δεκαετία. Θα συμπληρωθεί όμως και κατά την επόμενη, δημιουργώντας περιθώρια εύξησης της παραγωγής χωρίς αύξηση της απασχόλησης. Ο εκσυγχρονισμός αποτελεί όρο επιβιωσης της μεταποίησης, δεδομένου ότι επτάς στο μέσον είναι απολύτως εκτεθειμένος στο διεθνή ενταγωγισμό τόσο στην εσωτερική αγορά, όσο και στις αγορες του εξωτερικού. Η δημιουργία αποτελεσματικών δικτύων μεταξύ μονάδων των παραδοσιακών κλάδων αποτελεί μέσος αυτού του εκσυγχρονισμού.

- Παράλληλα με τον εκσυγχρονισμό θα προχωρήσει και η ανασυγκρότηση των παραδοσιακών κλάδων με συγχωνεύσεις, μεγεθύνσεις, αλλά και αποχώρηση οριακών μονάδων από την ενεργό παραγωγή.

- Νέες μονάδες σε μη παραδοσιακούς τομείς της κρητικής μεταποίησης, συνδυαζόμενες με το ρόλο της Κρήτης στη Μεσόγειο ως κέντρου ειδικευμένης τεχνολογίας, θα αρχίσουν να δημιουργούνται στη δεκαετία του 2000, ο εριθμός τους όμως δεν μπορεί να γίνει πολύ μεγάλος. Ωστε να αντισταθμίσει την προβολή της επώλεις θέσεων απασχόλησης από την αναμενόμενη ανασυγκρότηση και αναδιοργάνωση των παραδοσιακών κλάδων.

- Η μεγάλη αύξηση της απασχόλησης στις κατασκευές που περιστηρίζει την δεκαετία του 1990, δεν θα επαναληφθεί, δεδομένου ότι η διαφορά στην κατασκευαστική δραστηριότητα δεν θα είναι τόσο μεγάλη μεταξύ των ετών 2015 και 2000, όσο ήταν μεταξύ των ετών 2000 και 1990. Έτσι, η αύξηση της απασχόλησης στον τομέα θα είναι πολύ μικρότερη.

- Στον υπόλοιπο δευτερογενή τομέα, δηλαδή κυρίως στην παραγωγή ηλεκτρισμού και στη διάλιση και διανομή νερού, θα υπάρξουν μικτές τάσεις. Αφενός στις παραδοσιακές μορφές αυτών των δραστηριοτήτων θα εκλογί-

κετούν οι όροι εκμετάλλευσης υπό την επίδραση της απελευθέρωσης των αγορών, αλλά και υπό την πίεση κοινωνικών δυνάμεων για χαμηλότερο κόστος παροχής, των υπηρεσιών δημόσιας αφέλειας, ενώ θα αναπτυχθούν περιβλήλη νέες και σύγχρονες μορφές παραγωγής αυτών των υπηρεσιών, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την παραγωγή ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Ο τομέας αναμένεται να απορροφά περίπου σταθερό ποσοστό του εργατικού δυναμικού σε σχέση με σήμερα.

Γ.2.2.3 Ο Τριτογενής Τομέας

Η οικονομία της Κρήτης, όπως και η οικονομία της Χώρας βρίσκεται σε φάση τριτογενοποίησης. Ενώ η απασχόληση στον τομέα αντιπροσωπεύει το 53% περίπου του συνόλου των απασχολουμένων στην Κρήτη, στο σύνολο της Χώρας το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 62%, ενώ σε άλλες περιοχές και χώρες της Ευρώπης, φτάνει σε επιπέδο πάνω από 70%-75%. Προς αυτά τα επίπεδα θα τείνει και στην Κρήτη και στην Ελλάδα στο μέλλον.

Η εξέλιξη προς μία οικονομία υπηρεσιών, εκτός των γενικότερων δυνάμεων που την διαμοσφώνουν παγκοσμίως, στην Κρήτη θα τρέφοδεστείται επίσης από τη μενάλη σημασία του τουρισμού. Ο τουρισμός θα αποκτήσει μάλιστα μεγαλύτερο εργασιακό περιεχόμενο στην Περιφέρεια υπό την επίδραση των προβλεπόμενων προγραμμάτων αναβαθμίσης του τομέα και διαχυτής της τουριστικής δραστηριότητας στους οικείους ογκους, με χαρακτηριστικό οχι μόνο καλύτερη περιβάλλοντικές συμβασιοποίηση, αλλά και συμβολής σε ποσογράμματα ανέδειξης του περιβάλλοντος.

Γ.2.3. Οι Άλλες στο Σύνολο της Οικονομίας της Κρήτης

Η προβλεπομένη εξέλιξη, του κατά εργαζόμενα προϊόντος στο σύνολο της Κρήτης κατά τουέα οικονομικής δραστηριότητας, σύμφωνα με τις περισσότερες διεπιστατικές παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί:

ΚΡΗΤΗ - ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΗ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τομείς παραγωγής	Μέσος Επήσιος Ρυθμός μεταβολής 2001-15
Πρωτογενής	5,00%
Δευτερογενής	2,50%
Τριτογενής	1,80%

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Περιφέρειας θα αυξάνεται ως συνέπεια των ενωτέρω εξελίξεων με ρυθμό ίσο με 3,8% επησίως σε σταθερές τιμές κατά μέσο όρο στην περίοδο έως το 2015. Το κατά κεφαλήν προϊόν θα αυξηθεί από περίπου 11,9 χιλιάδες ευρώ σήμερα σε 18,8 χιλιάδες το 2015.

Γ3. Χωροταξική Οργάνωση (Χάρτες Π.1.)

Γ.3.1. Διάρρηση του περιφερειακού οικιστικού δικτύου - Διοικητική και κοινωνική υποδομή (Χάρτης Π.2.)

Οι οικισμοί της Περιφέρειας ιεραρχούνται σε:

² Κατ' αντιστοιχία με την προηγούμενη παραπήρηση, το ποσοστό αυτό θα αυξηθεί κοντά στα 68%.

οικιστικό κέντρα 1ου επιπέδου - Ηράκλειο, έδρα της Περιφέρειας και έδρα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης,

οικιστικά κέντρα 2ου επιπέδου ενισχυμένο Χανιά, έδρα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης

οικιστικά κέντρα 2ου επιπέδου - Άγιος Νικόλαος, Ρέθυμνο, έδρες Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων,

οικιστικό κέντρο 3ου επιπέδου (ενισχυμένου και μη), έδρες ευρύτερων οικιστικών ενόπλων και υποενόπλων - Λιμήν Χερσονήσου/Μάλια, Αρκαλοχώρι, Μοίρες/Τυμπάκι, Ιεράπετρα, Σητεία, Νεάπολη, Σπήλι, Πέραμα, Βάμος/Βρύσες, Κίσσαμος, Κόντανος/Πλαισίχωρα, καθώς και οι ειδικά συνεργαζόμενοι με το Ηράκλειο και τα Χανιά, εύρωστοι πληθυσμιακά και με εξυπηρετήσεις, οικισμοί Νέας Αλικαρνασσού, Γαζίου και Σούδας, και Ακρωτηρίου.

οικιστικό κέντρα 4ου επιπέδου ενισχυμένου, ο οικισμός Τζερμιάδο, στο Οροπέδιο Λασιθίου, ως έδρα οικιστικής υποενόπλης, αναγκαία εξ' αιτίας του ιδιαίτερου ανάγλυφου της περιοχής, καθώς και οι λοιπές έδρες των νέων Δήμων, οι οποίες κατατίθονται σε αυτό το επίπεδο προγραμματικά, για να ενισχυθούν σε υποδομές.

οικιστικό κέντρα 5ου επιπέδου ενισχυμένου, έδρες ΟΤΑ 91, ειδικά συνεργαζόμενες με τις έδρες των νέων Δήμων (εύρωστο πληθυσμιακά, διαθέτουν υποδομές), καθώς και τα οικιστικά κέντρα των Κοινοτήτων Γαύδου και Ασή Γωνιάς, και

οικιστικό κέντρα 6ου επιπέδου, οι λοιπές έδρες ΟΤΑ 91, στις οποίες αναφέρεται κατό δίκτυο των μικρότερων πολυάριθμων οικισμών της Περιφέρειας.

Η αναγκαία κοινωνική και διοικητική υποδομή, με την οποία πρέπει να συμπληρωθεί το συνολικό δίκτυο των οικιστικών κέντρων, έως 4ου επιπέδου, είναι:

Σε όλες τις έδρες των νέων Δήμων, εκεί όπου δεν διατίθεται ανάλογη υποδομή, θα δημιουργηθούν σταδιακά τα νέα διοικητικά κέντρα, με προτεραιότητα στα οικιστικά κέντρα 2ου και 3ου επιπέδου, προκειμένου να εγκατασταθεί το νέο επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό, το οποίο θα τους στελεχώσει. Για τη δημιουργία τέτοιων κέντρων θα ήταν σκόπιο να προωθηθούν διαδικασίες αποκατάστασης υφισταμένων «παραδοσιακών» κελυφών, ώστε να αποτελέσουν το πρότυπο της εναλλακτικής βιώσιμης ανάπτυξης.

Σε όλες τις έδρες των νέων Δήμων ή τα συνεργαζόμενα με αυτές οικιστικά κέντρα, εκεί όπου δεν διατίθεται ανά-

λογή υποδομή, θα δημιουργηθεί Περιφερειακό Ιατρείο, το οποίο θα λειτουργεί ως κέντρο πρόληψης, σε εβδομαδιαία βάση, εξαρτώμενο και στελεχούμενο από τα υφιστάμενα Κέντρα Υγείας, τα οποία είναι αρκετά των αριθμό, αλλά πάσχουν από έλλειψη προσωπικού. Αυτές οι μικρές σε αναγκαίους χώρους μονάδες μπορεί να συνδυαστούν με τα διοικητικά κέντρα και να χωροθετηθούν στις ίδιες ή σε ανάλογα κτίρια.

Σε όλες τις έδρες των νέων Δήμων ή τα συνεργαζόμενα με αυτές οικιστικά κέντρα, εκεί όπου δεν διατίθεται ανάλογη υποδομή, θα δημιουργηθεί γυμνάσιο και λύκειο, με πολύ μικρές εξαιρέσεις, μόνον για τις περιπτώσεις όπου σε μικρή απόσταση διατίθενται ανάλογες υποδομές ή όπου οι σημερινοί ή αναμενόμενοι πληθυσμοί δεν απολογούν τέτοιες χωροθετήσεις.

Όσον αφορά στην οικιστική ανάπτυξη, η επέκταση της οικιστικής χρήσης σε νέες περιοχές, εις βάρος γεωργικών, δασικών ή και άλλων προστατευόμενων εκτάσεων, θα πρέπει να εξαρθρωγίσθει. Προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει σταδιακά³ να καταργηθούν οι παρεκκλίσεις αριτιότητας της εκτός σχεδίου δόμησης σε όλον τον χώρο της νήσου με προτεραιότητα στις παράκτιες ζώνες, ενώ παράλληλα θα αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες για την ποιοτική αναβάθμιση της πραγματικής πόλης στις αστικές και περιαστικές περιοχές σημερινών πόλων ανάπτυξης, καθώς και στα οικιστικά κέντρα 1ου, 2ου και 3ου επιπέδου. Ειδικότερα:

• Για τις ανάγκες α' κατοικίας και για τα οικιστικά κέντρα 1ου και 2ου και 3ου επιπέδου, θα πρέπει να εφαρμόζονται οι διατάξεις του Ν. 2508/97 και των μηχανισμών που προβλέπει (ΠΓΣ, ΣΧΟΟΑΠ κλπ.). Θα πρέπει να προωθηθούν νέου τύπου μορφές ολοκληρωμένης οικιστικής ανάπτυξης (πιλοτική δημόσια πολεοδόμηση, ΠΕΡΠΟ), με την ενεργή συμμετοχή και του ιδιωτικού τομέα, που μπορεί να λειτουργήσουν παραδειγματικά προσφέροντας νέα πρότυπα οικιστικής ανάπτυξης, μειώνοντας ταυτόχρονα τις κερδοσκοπικές πιέσεις στην αγορά πολεοδομημένης γης.

• Για τις ανάγκες β' κατοικίας, θα πρέπει επίσης να υιοθετηθεί η ίδια αρχή, με φροντίδα για κάλυψη των αναγκών κατά προτεραιότητα στους υπάρχοντες πολυπληθείς οικισμούς, προκειμένου να αναζωαγονηθούν, καθώς και εντός των προβλεπόμενων περιοχών για τουριστική και για ήπια τουριστική ανάπτυξη τόσο στους ορεινούς όγκους όσο και σε επιλεγμένες παράκτιες περιοχές.

³ Αν ληφθεί υπόψη ότι ένα μέρος όσων καταγράφονται από την Έρευνα Εργασικού Δυναμικού ως εργάζομενοι στον πρώτογενη αστικών περιοχών του χρόνου εργασίας τους σε άλλες ασχολίες, κυρίως του τουριστικού τομέα, το ποσοστό αυτό υπολογίζεται κοντά στο 50%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ - Η Διάρθρωση του οικιστικού δίκτυου⁴

1 ^{ου} ή επιπέδου	2 ^{ου} επιπέδου	3 ^{ου} + Επιπέδου	3 ^{ου} Επιπέδου	4 ^{ου} + Επιπέδου	5 ^{ου} + Επιπέδου
ΗΡΑΚΛΕΙΟ			Νέα Αλικαρνασσός		
				Γούβες	Σταυρώμενο, Ελαία
				Επισκοπή	
				Αρχάνες	
				Πελά	Μελέσες
				Προφήτης Ηλίας	
				Ανιά Βαρβάρα	
				Βενεράτο	
				Ανιάς Μύρων	
		Γάγη			
			Κρουσσώνας		
			Τύλισος		
		Λιμήν Χερσονήσου			
		Μάλιο			Μοχός
	Αρκαλοχώρι				Γαρίπο, Σκινιάς
			Ανώ Βιάννος		
			Καστέλι		
			Θραψανό		
	Μοίρες				Πόμπια
	Τυμπάκι				Καμάρες
ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ			Ζαρός		
			Γέρυρη		
			Πύργος		Μεσσαχώρι, Τειθάνι, Χάρακας
			Αστήμι		
			Αγιοι Δέκα		Βανιονιά
		Νεάπολη			
			Τζερμιάδο		Αγιος Γεώργιος
ΡΕΘΥΜΝΟ	Ιεράπετρα				Τουρλωτή
	Σητεία		Ζίρος		Χανδράς
			Παλαίκαστρο		
			Κουτσουράς		
			Φουρφουράς		
			Αγία Φωτεινή		Αμάρι
			Αθάνατος		Ατσαπόπουλο, Γεράνι
			Επισκοπή		Αργυρούπολη
		Αδελες			
	Σπήλι				Αγία Γαληνή, Μέλαμπες
			Πλακιάς		Σέλλια, Κοξαρέ
	Πέραιο				Πάνορμο, Σίσσες
			Ανώγεια		
			Γαράζο		Λιβάδια

*Τα μη αναφερόμενα στο "Διάγραμμα" λοιπά οικιστικά κέντρα, τα οποία ήταν έδρες ΟΤΑ 1991, συγκροτούν το δίκτυο των οικισμών δου επιπέδου και εξόρτωνται από τα οικιστικά κέντρα των σπηλών προς αριστερά, τα οποία ανεξαρτήτως του επιπέδου τους, αποτελούν συγχρόνως και έδρες των νέων Δήμων.

XANIA (2 ^o Ενισχυμένο)		Γεράνι	Πλατανιάς
		Αλικιανός	
		Νέα Κυδωνία	
		Βαμβακόπουλο	
		Γερολάκκος	
	Ζούδα	Πιθάρι	Κουνουπιδιανά
		Μουρνιές	
	Βάμος		
	Βρύσες		
		Καβρός	Γεωργιούπολη, Κουρνάς
		Φρές	
		Καλύβες	
		Χώρα Σφακίων	Δασή Γωνιά
	Κιοσσαμος	Κολυμπάρι	
		Βουκολιές	
		Δραπανιάς	
		Ελος	
	Πολαιόχωρα		Καστρι
	Κάντανος		
		Καμπανός	

Γ.3.2. Εμπλομητισμός των πόλεων της Κρήτης με κοινωνική υπόδομή διαπεριφερειακού, περιφερειακού και νομαρχιακού ενδιαφέροντος

Στο «οριστικό» Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (Potsdam, Μάιος 1999) προσδίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην επιτυχία του πολιτικού στόχου, ο οποίος τίθεται στο χώρο της ΕΕ, για χωρική ονάπτυξη εξισορροπημένη και πολυκεντρική, για πόλεις (και αστικούς σχηματισμούς) δυναμικές, ελκυστικές και ανταγωνιστικές, για νέα σχέση συνεργασίας πόλεων και υπαίθρου. Επομένως, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα ο προσδιορισμός, κατ' αρχήν, του ειδικού ρόλου των σημαντικών πόλεων της Κρήτης, ώστε να ενταχθούν οργανικά στα διευρωπαϊκά δίκτυα συνεργασίας, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες σήμερα δυνατότητες και τάσεις, όχι μόνον σε υπόδομες, αλλά και σε εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο τελικά θα κληθεί να πραγματώσει τον εκάστοτε επιλεγμένο ρόλο.

Αλλά και στα μικρότερα οικιστικά κέντρα της Περιφέρειας θα πρέπει να δημιουργηθούν συναφείς υποστηρικτικές υποδομές εμβέλειας, ώστε να υποβοηθηθεί η συνεργασία των πόλεων και της υπαίθρου, με δημιουργία πλεγμάτων, τα οποία σκοπό έχουν να καταστήσουν τον χώρο συναλοικά ελκυστικό. Προβλέπεται επομένως, με άξονες αναφοράς την έρευνα και τεχνολογία, τον πολιτισμό, την παραγωγή και πιστοποίηση γεωργοπειβαλλοντικών προϊόντων, το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, τον ποιοτικό τουρισμό, τη χρήση και λειτουργία και επίδειξη εγκαταστάσεων με ειδικές υποδομές και ρόλους των ακόλουθων οικιστικών κέντρων:

Ηράκλειο: μητροπολιτικό κέντρο διαπεριφερειακής οικινοβολίας, με άξονα την έρευνα - τεχνολογία και τον πολιτισμό. Προβλέπεται να αποτελέσει, μαζί με την Αθήνα, την Πάτρα και τη Θεσσαλονίκη, τον κορμό της ονάπτυξης ερευνητικής δραστηριότητος στη Χώρα, με κοτεύθυνση τη βιοτεχνολογία και την πληροφορική. Διαθέτει την τεχνογνωσία να αναπτύξει δραστηριότητες στους τομείς της τηλεματικής, των δικτύων ATM, των οπτικών

ινών και να λειτουργήσει ως διεθνής τηλεπικοινωνιακός κόμβος και κόμβος τηλεειστρικής στην Ανατολική Μεσόγειο. Ο ρόλος του επομένως προσδιορίζεται επακριβώς, ως κέντρου με εθνική, μεσογειακή, ευρωπαϊκή και διεθνή ακτινοβολία, με άξονα την προηγμένη τεχνολογία, σε όλους τους τομείς. Προφανώς, το πολιτιστικό του πρόσωπο, ως κέντρο του Μινωικού πολιτισμού και κέντρο αρχείων, βιβλιοθηκών και μουσειακών συλλογών, με ιδιαίτερη αναφορά στη Μεσογεία, οφελεί να το διατηρήσει και νετο αναπτύξει. Ενδεικτικά οι δομές που μπορούν να αναπτυχθούν είναι: Ερευνητικό κέντρο Ανάπτυξης Λογισμικού Ηλεκτρονικών Υπολογιστών σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο, ΙΤΕ και ΤΕΕ, Ινστιτούτο Αστροφυσικής σε συνεργασία με το Αστεροσκοπείο στο Σχίνακα, Παραπτηρήσιο Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό κέντρο Μεσογειακών Ερευνών, Οργανισμό Στήριξης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, Ερευνητικό Κέντρο Αγροτικής Βιοτεχνολογίας, Ινστιτούτο Βιοκλιματικού Σχεδιασμού, Κέντρο Μεσογειακής Περιβάλλψης, Ινστιτούτο Γεωδυναμικού και Αντισεισμικού Σχεδιασμού.

Χανιά: κέντρο διαπεριφερειακής μεσογειακής ακτινοβολίας, με άξονα τις επιστήμες, τις εφαρμογές και το περιβάλλον. Διαθέτει το Πολύτεχνειο, Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού, το Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο (Μ.Α.Ι.Χ.) το Ινστιτούτο Υποτροπικών και ελιάς, το ΚΕΓΕ, το Κέντρο Αρχιτεκτονικής Μεσογείου, την Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης, το Ινστιτούτο Κρητολογικού Δικαίου, και το Ιδρυμα Ελευθερίου Βενιζέλου, τα οποία αποτελούν θεσμούς εν λεπτουργία και προσανατολίζονται με αναφορά τις εφαρμογές, τις επιστήμες και την προβολή των περιβαλλοντικών ιδιαίτεροτήτων του μεσογειακού χώρου. Ενδεικτικά, οι δραστηριότητες με τις οποίες μπορεί να εμπλουτιστεί η πόλη είναι το Μεσογειακό Κέντρο Δημοσιογραφίας, του οποίου έχει ανακοινωθεί η ίδρυση, καθώς και Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Σχολή Καλών Τεχνών, Τμήμα Μηχανικών Βιοϊατρικής και Βιοτεχνολογίας, Ινστιτούτο γεωδυναμικού και αντισεισμικού σχεδιασμού, στα πλαίσια του Πολυτεχνείου Κρήτης, συμπληρωμένα με την

ιδρυση Συνεδριακού Κέντρου, σύμφωνα με το Ν.2160/93, άρθρο 41. Τέλος, κρίνεται αποραίτητο να ενισχυθεί η λειτουργία του Κέντρου Πιστοποίησης, ο πυρήνας του οποίου έχει ήδη συγκροτηθεί από το MAIX, για εφαρμοσμένα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και για οικολογικά προϊόντα, ομοίως στραμμένα στις ιδιαιτερότητες του μεσογειακού χώρου. Επίσης, λόγω της ύπορξης του διεθνούς κόμβου οπτικών ινών έχει τη δυνατότητα να δεχθεί κέντρο εμπορικών συναλλαγών στο πλαίσιο της πολυκεντρικής ιδρύρωσης ανάπτυξης.

Ρέθυμνο: κέντρο μεσογειακής ακτινοβολίας, με άξονα την ιστορία και τον πολιτισμό. Διαθέτει το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας και το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών, με πλούσια ερευνητική δράση στον χώρο της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου. Χωροθετικά βρίσκεται συνάμεσα στους σημαντικούς ορεινούς όγκους των Λευκών Ορέων και της Ίδης, κέντρο ευρείας χωρικής ενότητας, με πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Ο ρόλος της πόλης προσδιορίζεται σαφώς, ως κέντρου ανάδειξης των ολοκληρωμένων και πολλαπλών παρελθόντων, με άξονα την έρευνα (ιστορία και φυσικό - πολιτιστικό περιβάλλον), με την συνδρομή του Τομέα Φυσικού Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου και του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας, τα οποία λειτουργούν στο Ηράκλειο. Σκόπιμο θα ήταν να δημιουργηθούν εδώ το «Μουσείο Περιβάλλοντος», καθώς και Τμήμα του ΤΕΙ Κρήτης, με αντικείμενο τη συντήρηση αρχαιοτήτων.

Άγιος Νικόλαος: κέντρο προώθησης του ποιοτικού τουρισμού. Σημαντικός τουριστικός πόλος με παράδοση και κέντρο παροχής υπηρεσιών, είναι σε θέση να παραλάβει τις υποδομές και το ανθρώπινο δυναμικό, που απαιτείται για την προώθηση του ποιοτικού τουρισμού στην Κρήτη, με άξονα αναφοράς και συνεργασίας τις Περιφέρειες του Νότου και του Βόρειου Αιγαίου και με την εδώ δημιουργία Τμήματος του ΤΕΙ Κρήτης, για παραγωγή στελεχών υψηλών επαγγελμάτων, που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τέτοιου είδους τουρισμού.

Σητεία: κέντρο έρευνας των συνθηκών φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, στη λεκάνη της νοτιοανατολικής Μεσογείου. Η πόλη έχει σαφή αναφορά στις ανατολικές ακέτες του νησιού, στις περιοχές των οποίων διαστρέφεται ακόμη η μνήμη του «άθικτου» φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και έχει ήδη αναπτύξει συνεργασία που πρέπει να ενισχυθεί και να διευρυνθεί, τόσο με τον τομέα Φυσικού Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Κρήτης, όσο και με το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του ΙΤΕ. Εδώ είναι δυνατό να χωροθετηθεί, σε μόνιμη λειτουργία, Ερευνητικό Ινστιτούτο/παράρτημα του ΙΤΕ, το οποίο θα συνεργάζεται με τα αντίστοχα πανεπιστημιακά και ερευνητικά κέντρα του Ηρακλείου και του Ρεθύμνου.

Ιεράπετρα: κέντρο δημιουργίας γεωργοπεριβάλλοντικής συνείδησης, με άξονα αναφοράς την Κρήτη και εκπαιδευτικό κέντρο συναεώσιμων πηγών ενέργειας, με άξονα αναφοράς και μεταφοράς της τεχνογνωσίας και στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου. Αποτελεί το μναδικό αστικό κέντρο του νησιού στο Νότο, που έχει αγροτικό χαρακτήρα και έντονα επιβαρημένο περιβάλλον, ακριβώς λόγω του είδους των γεωργικών δραστηριοτήτων, που αναπτύχθηκαν εδώ. Επίσης, στην ευρύτερη περιοχή της, τον Αθερινόλακο, έχουν αρχίσει τα έργα για τη δημιουργία της τρίτης μονάδας ΔΕΗ στην Κρήτη, η οποία θα πρέπει να συνδυαστεί με την παραγωγή ενέργειας με ανανεώσιμες μορφές. Ο ρόλος της Πίδης είναι

διακριτός και, πέραν του Τμήματος ΤΕΙ του οποίου έχει ανακοινωθεί η ίδρυση, θα ήταν σκόπιμο να δημιουργηθεί εδώ Παραγωγική Σχολή στραμμένη (1) στην εκμάθηση παραγωγών για παραγωγή γεωργοπεριβαλλοντικών προϊόντων και (2) στη χρήση και τη λειτουργία ΑΠΕ.

Πέρα από τις μικρότερης κλίμακας υποδομές, προσανατολισμένες σε πολιτιστικές και παραγωγικές δραστηριότητες, οι οποίες προβλέπεται να δημιουργηθούν σε ολόκληρο το χώρο της νήσου, πρέπει να αποδοθούν και σε μικρότερα αστικά κέντρα ειδικοί ρόλοι εμβέλειας, που συνδυάζονται βέβαια και με συμπληρωματικές προτάσεις χωροθετήσεων.

Ειδικότερα, θεωρείται σκόπιμο:

- με κέντρο το προτεινόμενο Τμήμα ΤΕΙ του Αγίου Νικολάου, να λειτουργήσουν Παραγωγικές Σχολές για εξειδίκευμα σε εργαζομένων στον ποιοτικό τουριστικό τομέα στο Σπήλι και στον Κίσσαμο,

- με κέντρο το υπό ίδρυση Τμήμα ΤΕΙ και την προτεινόμενη Παραγωγική Σχολή Ιεράπετρας, για εκμάθηση παραγωγών σε γεωργοπεριβαλλοντικά προϊόντα (εννοείται και η περιβαλλοντικά βιώσιμη κτηνοτροφία), να λειτουργούν παραρτήματά της στο Αρκαλοχώρι, Αρχάνες (κρασιά ποιοτικά). Μοίρες, Παλαιόχωρα (σε αναφορά και με τη Γαύδο) και Πέραμα και

- με κέντρο το προτεινόμενο Μουσείο Περιβάλλοντος του Ρεθύμνου και το υφιστάμενο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του Ηρακλείου, να δημιουργηθούν μικρότερα, αλλά σημαντικά αντίστοχα μουσεία στη Χώρα Σφακίων (ορεινός όγκος Λευκών Ορέων), σε συνδυασμό με το δημιουργούμενο Ερευνητικό Κέντρο του Πανεπιστημίου στη Γαύδο, στα Ανώγεια (ορεινός όγκος Ίδης), στο Τζερμάδο (ορεινός όγκος Δίκτης) και στο Παλαίκαστρο (ορεινοί όγκοι Λασιθίου και ανατολική ακτή).

Σημειώστε: Οι ενδεικτικά αναφερόμενες σχολές ανωτάτων και ανωτέρων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (ΑΕΙ - ΤΕΙ) μπορούν να μεταβληθούν και να καθοριστούν ακριβώς από τη ειδική προς τούτο Επιτροπή στο πλαίσιο εξειδικευμένου προγραμματισμού του Υπουργείου Παιδείας. Το ίδιο ισχύει και για τον καθορισμό των εδρών των Δικαστηρίων, Εφετών κλπ. που θα γίνει από πηγή αρμόδια Επιτροπή του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Γ.3.3. Κατευθύνσεις για την προστασία και την ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

Η επιλογή της σύνδεσης και της κοινής αντιμετώπισης του ενιαίου χώρου «Φυσικό και Πολιτιστικό Κεφαλαίο» αποτελεί έναν από τους τέσσερις άξονες, στους οποίους θα πρέπει να στραφούν οι προσπάθειες για την περιστροφή ανάπτυξης της Περιφέρειας. Ούτως η άλλως οι περιλαμβανόμενες στο δίκτυο «Φύση 2000» περιοχές της Κρήτης είναι εκτεταμένες και εάν συνδυαστούν με τις περιοχές με φέρουσα ικανότητα «πολιτιστικό κεφαλαίου», τι εικόνα του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού χώρου, που οποία προκύπτει, είναι εντυπωσιακή. Με την προώθηση της ενιαίας πολιτικής, γιατρη δημιουργία των δικτύων «φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος» αναμένεται ότι θα αντιμετωπιστούν τα φαινόμενα των ζωνών των ορεινών Όγκων, με τους πολυπληθείς μικρούς παραδοσιακούς οικισμούς, που εμφανίζουν κίνδυνο πληθυσματικής αποικιλωσης, καθώς και των προβληματικών από άποψη ανάπτυξης ζωνών, τις οποίες αποτελούν οι εκτεταμένες περιοχές με κυριαρχία μικρών και φθινόντων πληθυσματικά οικισμών, ταυτοχρόνως.

Οι περιοχές με «φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτι-

σπικού κεφαλαίου» συγκροτούν τις ακόλουθες ενότητες, στις οποίες εντάσσονται και όλα τα νησιωτικά σύνολα, με κρότερη ή μεγαλύτερα:

ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ: (1) ενιαία ζώνη στο νότο, από ανατολικό προς δυτικά, αρχίζοντας από τις παρυφές της Δίκτης, συνεχίζοντας προς τα Αστερούσια, έως και την Φαιστό και προς βόρεια, έως τις ανατολικές παρυφές του Αγίου Βασιλείου και (2) μικρότερη ζώνη στα βόρεια, που ενσωματώνει τον Γιούχτα, την Κνωσσό και το ιστορικό - μνημειακό σύνολο της Πόλης του Ηρακλείου, καθώς και τη νήσο Δία.

ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ: (1) ενιαία ζώνη στα ανατολικά, αρχίζοντας από τα Περιβολάκια και τον Άγιο Γιώργη έως και βόρειο στο Ακρωτήρι Σίδερο και τους Διονυσάδες και (2) εκτεταμένη ζώνη, από νότο προς βορρά, αρχίζοντας από τον Κουτσουρά, προς την Παχειά Αμμο, τον Άγιο Νικόλα ως τη Μίλατο και προς τα δυτικά, στην περιοχή του Κριτικού έως τον ορεινό όγκο της Δίκτης. Περιλαμβάνονται και οι νήσοι Χρυσή και Κουφονήσι.

ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ: ενιαία εκτεταμένη ζώνη, από ανατολικά, στις πλαγιές της Ίδης, από τα Ανώγεια και την Λοχριά, έως και την περιοχή του Μαρουλά και από νότια προς βόρεια, από το Σπήλι και το φαράγγι Προσιανού έως το Πέραμα, ενσωματώνοντας και το ιστορικό - μνημειακό σύνολο της Πόλης του Ρεθύμνου.

ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ: (1) ζώνη στα ανατολικά, από τον Καβρό έως τα Άπτερα, (2) εκτεταμένη ζώνη από το Ακρωτήρι προς τα Χανιά και την παραλία έως την Γραμβούσα και προς τον νότα έως την Παλαιόχωρα, ενσωματώνοντας και το Λευκό Όρο, (3) ζώνη στα νοτιοδυτικά, από την Ελαφόνησο έως και την ευρύτερη περιοχή του Έλους και (4) οι νήσοι Γαύδος και Γαυδοπούλα.

Για τις άνω ζώνες, προβλέπεται κατά προτεραιότητα:

- η άσκηση αποτελεσματικής πολιτικής για την προστασία και την ανάδειξη των στοιχείων του πολιτιστικού και του φυσικού περιβάλλοντος, στους χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς και εξιδιογόνους οικισμούς και μνημειακά - ιστορικά σύνολα, στους οριοθετημένους αρχαιολογικούς χώρους και στις χαρακτηρισμένες ζώνες και τοπία ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους,
- η κατά προτεραιότητα προώθηση των διαχειριστικών σχεδίων στις ζώνες NATURA και SPA,
- η θέσπιση ειδικών χρηματοδοτικών κινήτρων για τη διατήρηση των παραδοσιακών δραστηριοτήτων, με οικολογική προσέγγιση και διαχείριση,
- η οριοθέτηση νέων αρχαιολογικών χώρων, από τις αρμόδιες Υπηρεσίες, και η προστασία τους, στις περιοχές όπου εντοπίζονται σημειοκά μνημεία και θέσεις ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους,
- η συνέχιση με έμφαση και ένταση της πολιτικής για χαρακτηρισμό πρόσθετων παραδοσιακών οικισμών και μνημειακών - ιστορικών συνόλων και η ανάδειξη και προστασία τους και
- η λήψη ειδικών μέτρων για την μη συνέχιση της αποφύλασης των δασών και η άσκηση πολιτικών για την φυσική επέκταση και ανανέωσή τους, όπως η άμεση θεσμική προστασία της «φυσικής» κληρονομιάς - δάση, χλωρίδα, πανίδα - και των τοπίων και η ανάληψη δράσεων αναβάθμισης και αποτελεσματικών μέτρων προστασίας (διάβρωση εδαφών, αποφύλαση δασών, φαινόμενα ερημοποίησης, υφαλμύρωσης, κλπ.).

Εντός των περιοχών αυτών ή σε επαφή χωροθετούνται οι προτεινόμενες «ζώνες αναζήτησης ή πιασ οικοτοπικής

ανάπτυξης», σε ορεινούς ή ημιορεινούς όγκους. Επίσης, εντός των παραπάνω ζωνών βρίσκονται και παράκτιες περιοχές ανεπυγμένες οικιστικά (α' και Β' κατακία) και τουριστικά. Στις δύο αυτές τις περιπτώσεις ισχύουν οι κατευθύνσεις που αναφέρονται στα οικεία κεφάλαια.

Γ.3.4. Ευρύτερες ανθρωπογεωγραφικές ενότητες (αγροτικός, παράκτιος, μικρός νησιωτικός και ορεινός χώρος)

Γ.3.4.1. Αγροτικός χώρος

Στην Κρήτη, εάν εξαιρεθούν οι συμπαγείς πυρήνες των οικιστικών κέντρων και οι εκτεταμένες ζώνες των τουριστικών δραστηριοτήτων, καθώς και οι ορεινές ζώνες άνω των 1.000,0 μ., όλος ο υπόλοιπος χώρος κατατάσσεται στην κατηγορία του αγροτικού χώρου, με γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες. Η αναβάθμιση του αγροτικού χώρου, ο οποίος αποτελεί το ένα από τα τρία συγκριτικά πλεονεκτήματα για την Κρήτη (προϊόντα, φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, ποιοτικό τουρισμός), προϋποθέτει την υποστήριξη της πολυλεπουργικότητας, της διαφοροποίησης και της δραστικής ενίσχυσης της παραγώγης ποιοτικών προϊόντων, με περιβαλλοντικά φιλικές μορφές παραγωγής. Για την υποστήριξη των στόχών θα πρέπει:

- να αναγνωριστεί το απαραίτητο τμήμα της σήμερα γεωργικής γης ως «χρήσης προτεραιότητας», με την έννοια ότι η γεωργική δραστηριότητα αποτελεί βασική παραγωγική και δύναται να αποτελέσει βασική περιβαλλοντική δραστηριότητα και επομένως επιβάλλεται να προστατευτεί θεσμικά, ώστε να μην συνεχίσει να απομειώνεται από άλλες χρήσεις. Η απαραίτητη γεωργική που θα προστατευθεί θεσμικά θα προκύψει μέσα από ανάλογες μελέτες και θα ορισθεί μέσα από ΓΠΣ ή ΣΧΟΟΑΠ ή ΖΟΕ. Ομοίως θα πρέπει να διερευνηθεί η προώθηση προγραμμάτων αναδασμού και λήψης απαγορευτικών μέτρων για την κατάτμηση της γης που προέρχεται από αναδασμό

- να οριοθετηθούν οι κτηνοτροφικές ζώνες και να καθιερωθεί θεσμικά η υποχρέωση για την άσκηση της κτηνοτροφικής δραστηριότητας σε «ζώνες εναλλασσόμενης βόσκησης», για την προστασία των δασών και των εδαφών και την ανανέωση του φυσικού περιβάλλοντος.

Η προστασία της «γεωργικής γης προτεραιότητας» από τον ανταγωνισμό άλλων δραστηριοτήτων, θα συνδυάζεται με μέτρα συμπλήρωσης του δικτύου μεταφορικών και λοιπών τεχνικών υποδομών, ενώ θα θεσμοθετηθεί πλαίσιο επιτρεπομένων ή μη χρήσεων, καθώς και ειδικών περιορισμών στην κατάτμηση και στη δόμηση, αφ' ενός με προτεραιότητα στις ήδη αρδευόμενες και στις προβλεπόμενες να αρδευτούν ζώνες και αφ' επέρου στη λοιπή γεωργική γη.

Η διατήρηση ικανοποιητικού ποσοστού και καλύτερης ηλικιακής σύνθεσης πληθυσμού στην ύπαιθρο θα υλοποιείται με περαιτέρω διεύρυνση των δυνατοτήτων συμπληρωματικής απασχόλησης (με πιλοτικές ενέργειες αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης, αγροτοτουρισμός σε ζώνες με ιδιαίτερα σημαντικούς φυσικούς, πολιτιστικούς και ιστορικούς πόρους), ενώ θα σημειζεται, θα διευρύνεται και θα προστατεύεται, με χωροταξικά μέτρα, ο θεσμός των ζωνών προϊόντων ονομασίας προελεύσεως - μικρός αριθμός επιλεγμένων τοπικών προϊόντων - στις περιοχές της ενδοχώρας και των ορεινών όγκων της Κρήτης. Τέλος, θα ελαχιστοποιείται η από τα γεωργικά φάρμακα ρύπανση και μόλυνση των ακτών, των υδροφορέων και του

θαλάσσιου περιβάλλοντος και θα στραφεί η έρευνα στις δυνατότητες για στοδιακή αποδέσμευση του γεωργικού τομέα από την αλλγειστή χρήση λιποσμάτων και φυτοφαρμάκων και να υποστηριχθεί η εφαρμογή των γεωργο-περιβαλλοντικών μέτρων.

Παραλλήλως, η επέκταση των αρδευτικών δικτύων σε νέες ζώνες θα είναι προσεκτική, λαμβάνοντας καθοριστική υπόψη τις ανάγκες του προς παραγωγή προϊόντος, την επόρκεια των προβλεπόμενων υποδομών, την προστασία του υδατικού αποθέματος και τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν.

Γ.3.4.2. Παράκτιος χώρος

Ο παράκτιος χώρος της Κρήτης, του οποίου σημαντικές εκτάσεις περιλαμβάνονται εντός του δικτύου «Φύση 2000» και ο οποίος διαθέτει σημαντικό τμήμα από το πολιτιστικό απόθεμα του νησιού, συντίθεται από πέντε διακεκριμένες ενότητες:

- αυτήν της βόρειας ακτής, από Κίσσαμο, δυτικά, έως Παχειά Άγριο, ανατολικά, η οποία είναι οικιστικά (α' και Β' κατοικίο) και τουριστικά υπεραναπτυγμένη και όπου περιλαμβάνονται όλα τα σημαντικά οικιστικά κέντρα του νησιού, με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων, πλην της Ιεράπετρας και της Σητείας. Στη βόρειας ακτή περιλαμβάνονται και όλες οι ξενοδοχειακές μονάδες άνω των 500 κλινών, πλην μιας στη νότια ακτή του Νομού Ρεθύμνης,

- αυτήν της νότιας ακτής, από Γούδουρα, ανατολικά έως Μύρτο, δυτικά και από Μάταλα, ανατολικά, έως Φραγκοκάστελο, δυτικά, όπου υπάρχει σημαντική εγκατάσταση Β' κατοικίας και έχουν εμφανιστεί σχετικά έντονες πιέσεις τουριστικής ανάπτυξης, με μονάδες σαφώς μικρότερης κλίμακας από την προηγούμενη.

- αυτήν της δυτικής ακτής, από ανατολικά της Παλαιοχώρα, έως Κίσσαμο, βόρεια, όπου παρατηρούνται πιέσεις τουριστικής ανάπτυξης, ενώ υπάρχει διάσπαρτη εγκατάσταση Β' κατοικίας,

- αυτήν της ανατολικής ακτής, από Σητεία, βόρεια, έως Άμπελο, νότια, όπου πλήν εξαιρέσεων στην ίδια τη Σητεία και σε κοντινές της αποστάσεις, δεν παρατηρείται ιδιαίτερη οικιστική δραστηριότητα, πλην αυτής της Β' κατοικίας, που ασκείται στους υφιστάμενους οικισμούς και

- της λοιπής, ιδιαίτερα ορεινής ακτής (λασιθιώτικα δρόμοι, βόρεια, Δίκτη, Αστερούσια, Ίδη, νότια, όπου εν τούτοις έχουν δημιουργηθεί πυρήνες άναρχης οικιστικής ανάπτυξης).

Για τις ζώνες, που εντάσσονται στις τρεις πρώτες χωρικές ενότητες, έχουν ανατεθεί και εκπονηθεί EXM, οι οποίες όμως δεν θεσμοθετήθηκαν, πλην της ZOE Ρεθύμνου και Επιοκοπής - Γεωργιούπολης, Βρισκονται, όμως, σε πρωθυμένη διαδικασία θεσμοθέτησης οι EXM νοτίων ακτών Ν. Ρεθύμνης, Παλαιοχώρας - Κουντούρας και δυτικών ακτών Ν. Χανίων. Η ολοκληρωμένη δισχείριση των παράκτων ζωνών, στην προοπτική της αειφόρου ανάπτυξης, προϋποθέτει τον εξειδικευμένο φυσικό χωροταξικό σχεδιασμό του συνόλου των παρακτίων περιοχών με σαφή κατεύθυνση πηγής καταλληλότητας και την συμβαστότητα των χρήσεων, που θα προσταθούν, με την προστασία και ανάδειξη των στοιχείων του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος και με:

- την υιοθέτηση των ορχών της συμπαγούς πόλης και την ανάληψη δράσεων για την αντιμετώπιση της εκτός σχεδίου δόμησης, όπως αναφέρεται στο οικείο κεφάλαιο 3.3.1.

- την ενίσχυση του ποιοτικού τουρισμού, που αποτελεί το δεύτερο συγκριτικό πλεονέκτημα της νήσου, με ισόρ-

ροπη κατανομή των αναβαθμισμένου τύπου τουριστικών εγκαταστάσεων σε επιλεγμένους χώρους σε όλη την ήσο.

- την ποιοτική αναβάθμιση του υπεραναπτυγμένου τουριστικά βόρειου ζεύγους με ισχυρά κίνητρα ποιοτικής αναβάθμισης των υφιστάμενων εγκαταστάσεων και πρόβλεψη νέων, σύμφωνα με την Απόφαση 22488/91 (ΦΕΚ 30 Β') και το N.2545/1997, άρθρο 29.

- την ενίσχυση των ποιοτικών χαρακτηριστικών παροχής υπηρεσιών στην ενότητα της νότιας ακτής, σύμφωνα με την Απόφαση 22488/91 και το N.2545/97, άρθρο 29 και τη θεσμοθέτηση EXM Νοτίων Ακτών Ν.Ρεθύμνης.

- την άμεση προώθηση της θεσμοθέτησης της EXM στις δυτικές ακτές του Ν. Χανίων, και αυτής της νότιας ακτής από Παλαιοχώρα έως Ακρωτήρι Κριός.

- τον προσεκτικό σχεδιασμό των άλλων δύο ενοτήτων, που καλύπτονται σχεδόν στο σύνολό τους από περιοχές του δικτύου «Φύση 2000» και αρχαιολογικούς χώρους, με κύρια κατεύθυνση την προστασία και ανάδειξη της κληρονομίας, καθώς και την αναγνώριση και την εξυγίανση της υπάρχουσας κατάστασης και την ήπια τουριστική ανάπτυξη, εκεί όπου θα κριθεί απόλυτα αναγκαίο.

Γ.3.4.3. Μικρός νησιωτικός χώρος

Το σύνολο του μικρού νησιωτικού χώρου της Κρήτης, ο οποίος δεν κατοικείται, περιλαμβάνεται εντός του καταλόγου του δικτύου «Φύση 2000» και επιπλέον διαθέτει σημαντικό πολιτιστικό απόθεμα. Οι κατευθύνσεις για την προστασία και ολοκληρωμένη ανάδειξη του αναφέρονται στο οικείο κεφάλαιο «Φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλοντος». Ο χώρος τους θα πρέπει να παραμείνει αδόμητος, με αποκατάσταση των υπαρχόντων παραδοσιακών κτισμάτων και κάστρων, ενώ θα πρέπει να αντιμετωπιστεί διαχειριστικό ο έλεγχος των πολυπληθών επισκεπτών, με σύγχρονη δημιουργία μονοπατιών και μικρών υποδομών, όπου θα δύνανται να κυκλοφαρούν.

Ιδιαίτερη μέριμνα θα πρέπει να δοθεί στην κατοικημένη Νήσο Γαύδο, όπου παράλληλα με την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, θα πρέπει να πρωθυμούν προσεκτικές παρεμβάσεις ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, συνδεδεμένες με εφαρμογές ΑΠΕ προκειμένου να συγκρατηθεί εκεί και να επανέλθει σημαντικός.

Γ.3.4.4. Ορεινός χώρος

Ο ορεινός όγκος της Κρήτης είναι ιδιαίτερα σημαντικός και γνωστός από τα μεγάλα του συμπλέγματα τα Λευκά Όρη, τον Ψηλορείπη, την Δίκτη, τα Λασιθιώτικα Όρη, καθώς και από τα μικρότερα τα Αστερούσια, τον Κέδρο. Σημαντικό τμήμα του ορεινού χώρου της Κρήτης περιλαμβάνεται στον αγροτικό χώρο, δεδομένου ότι εδώ ασκείται η εκτεταμένη κτηνοτροφική δραστηριότητα. Επίσης, το μεγαλύτερο τμήμα των ορεινών όγκων της Κρήτης περιλαμβάνεται εντός των περιοχών του καταλόγου «Φύση 2000». Πέραν των δράσεων, που αναφέρονται στα οικεία κεφάλαια, οι στόχοι πολιτικής για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του ορεινού όγκου προϋποθέτουν:

- προσπάθειες για την συγκράτηση και την καλύτερη ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού στους πολυπληθείς ορεινούς οικισμούς, με αύξηση της ελκυστικότητάς τους, και διεύρυνση των δυνατοτήτων συμπληρωματικής αποσχόλησης (με πιλοτικές ενέργειες αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης (προϊόντα, χειροτεχνία, αγροτοτουρισμός, χειμερινός τουρισμός, ορεινός, κοινωνικός, κλπ) σε ζώνες με ιδιαίτερη σημαντικότητα φυσικούς πόρους,

• δράσεις για τη διοφύλαξη και την αναβάθμιση του τοπίου και για την επέκταση των δασικών εκτάσεων, με θεσμική προστασία της φυσικής κληρονομιάς (δρόση, χλωρίδα, πανίδα/διάβρωση εδαφών, αποψήλωση δασών, φαινόμενα ερημοποίησης).

• προσεκτικές ενέργειες για δημιουργία κατάλληλων οδικών και λοιπών υποδομών, ώστε να είναι προσπελάσιμος και να λειτουργεί ως χώρος αναψυχής (π.χ. Χιονοδρομικά Κέντρα στα Λευκό Όρη και τον Ψηλορείτη).

Τον ορεινό όγκο της Κρήτης διασχίζει το ευρωπαϊκό «περιπατητικό μονοπάτι Ε4», από δυτικά έως ανατολικά, το οποίο προεκτείνεται και με κάθετες περιπατητικές διόδουμές (φαράγγια, κλπ), κατά μήκος των οποίων πρέπει να ενισχυθούν και να αναβαθμιστούν, με ποιοτικά χαρακτηριστικά, οι υποδομές παροχής υπηρεσιών.

Γ.3.5. Χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων Μεταφορικής υποδομής

Γ.3.5.1. Οδικό δίκτυο

Με το ολοκληρωμένο και λειτουργικό δίκτυο οδικών αξόνων, λιμνογίων και αεροδρομίων, που προβλέπεται να δημιουργηθεί, προσδίδεται ιδιαίτερη έμφαση στις χωροταξικές ποραμέτρους και ιδιαίτερα στην εξυπηρέτηση του ιεραρχημένου οικιστικού δικτύου, τις πολιτικές χρήσεων γης, καθώς και στις προβλεπόμενες εγκαταστάσεις σημαντικών δραστηριοτήτων. Το σύστημα προβλέπεται να έχει ολοκληρωθεί έως το έτος 2015.

Το οδικό δίκτυο ιεραρχείται σε πρωτεύον (διευρωπαϊκό και διαπεριφερειακό), δευτερεύον (διανομορχικό) και τρίτευον με βάση λειτουργικά χαρακτηριστικά και ως έκ τούτου κατά τις ειδικές μελέτες, οι οποίες απαιτούνται, όπως πρέπει να γίνονται οι αρμόδουσες επιλογές γεωμετρικών και λοιπών χαρακτηριστικών, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες δραστηριότητες και πληθυσμούς και τους συνακλούθουσ φόρτους. Επισημαίνεται ότι, για διεξις προτεινόμενες νέες οδικές συνδέσεις έχει ληφθεί μέριμνα ώστε οι χωράφιες τους να βρίσκονται σε αρκετή απόσταση από τις παραλιακές ζώνες, η σύνδεση με τις οποίες προτείνεται συστηματικό να γίνεται με κάθετους τριτεύοντες άξονες, όπως άλλωστε προβλέπεται και στην Οδηγία για τον παράκτιο χώρο.

Το προβλεπόμενο σύστημα του πρωτεύοντος και του δευτερεύοντος οδικού δικτύου συνδέει όλα τα κέντρα των αναπτυξιακών ενοτήτων και υποενοτήτων, καθώς και όλα τα οικιστικά κέντρα των νέων Δήμων, με στόχο την εξυπηρέτηση των μεταξύ τους μετακινήσεων. Ειδικότερα, όσον αφορά στο πρωτεύον οδικό δίκτυο, απαιτείται η λειτουργική αναβάθμιση σε αυτοκινητόδρομο του Βόρειου οδικού άξονα (Β.Ο.Α.Κ.), από Καστέλι έως Σητεία, και Ιεράπετρα, με την πρόσθιτη αποπούμενη σύνδεση Σούδας - αεροδρομίου Χανίων.

Παραλλήλως, απαιτείται η άμεση ενεργοποίηση των διαδικασιών για την υλοποίηση του πρωτεύοντος διαπεριφερειακού Νότιου οδικού άξονα (Ν.Ο.Α.Κ.), Ρέθυμνο - Μοίρες - Ανω Βιάννος - Ιεράπετρα, καθώς και των κάθετων διασυνδέσεών τους.

Το δευτερεύον διανομορχικό δίκτυο συνδέει, μεταξύ τους και εσωτερικές περιοχές, που απαιτούν σχετικό μεγάλου μήκους μετακινήσεις, οι οποίες προβλέπεται να γίνονται εκτός των περιοχών από όπου διέρχονται οι πρωτεύοντες άξονες. Τμήμα του δευτερεύοντος οδικού δικτύου αποτελούν οι συνδέσεις:

- Κισσαμος - Τοπόλια - Παλαιόχωρα με τους κλάδους προς Κάνδανο και Έλος
- Κακόπετρο - Σέμπρωνας - Μελιδόνι - Φρέ - Βρύσσες
- Ρέθυμνο - Αμάρι - Αποδούλου (δύο κλάδοι)
- Αγία Βαρβάρα - Ζαρός - Καμάρες - Αγία Γαλήνη
- Πύργος - Χάρακας - Θραφανό - Γωνιές
- Ζάκρος - Ξερόκαμπος - Γούδουρας

Το τριτεύον οδικό δίκτυο συνδέει όλες τις έδρες ΟΤΑ 91 με τις έδρες των νέων Δήμων τους και επιτελεί παραλλήλως τον ρόλο της σύνδεσης άλλων περιοχών, που απαιτούν σχετικά μεγάλου μήκους μετακινήσεις, οι οποίες προβλέπεται να γίνονται εκτός των περιοχών από όπου διέρχονται οι δευτερεύοντες άξονες. Συνδέει, επίσης, με το δευτερεύον δίκτυο κάθετα όλες τις ήδη «οικισμένες» ή προβλεπόμενες να οικιστούν, ακτές του νησιού. Τμήμα του τριτεύοντος οδικού δικτύου αποτελεί και η κατά κοποίον τρόπο συνέχεια του Ν.Ο.Α.Κ., από Ανάληψη έως Βάι, στο Νομό Λασιθίου και από Παλαιόχωρα έως Καστέλι, στο Νομό Χανίων.

Το συνολικό σύστημα του οδικού δικτύου διακρίνεται σε «υφιστάμενο και προγραμματισμένο» και σε «προτεινόμενο». Διευκρινίζεται ότι ως «υφιστάμενο και προγραμματισμένον» τμήμα οδικού δικτύου νοείται εκείνο το οποίο διαθέτει σήμερα τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά ώστε να παραλάβει τον ρόλο του ή εκείνο οποίο, με επίσης επαρκή γεωμετρικά χαρακτηριστικά, ολοκληρώθηκε στα πλαίσια του Β' ΚΠΣ, Γενικά, η σχετική σημερινή επάρκεια των γεωμετρικών χαρακτηριστικών ενδός κλάδου, με στόχο να κατευθυνθούν πόροι προς ηπιότερες υποδομές, τον κατατάσσει στους υφιστάμενους αποδεκτούς. Ενώ αντιθέτως, όταν είναι μεν υφιστάμενος κλάδος, αλλά με γεωμετρικά χαρακτηριστικά που δεν του επιτρέπουν να παραλάβει τον ρόλο του, τότε κατατάσσεται στους «προτεινόμενους».

Προβλέπεται και σύστημα σημαντικών ιεραρχημένων κόμβων, (1) στις συναντήσεις πρωτευόντων αξόνων και (2) στις συναντήσεις πρωτευόντων και δευτερευόντων ή και ενίστετρη πρωτευόντων, δίχως περαπέρα διάκριση σε υφιστάμενους και προτεινόμενους, για τον λόγο ότι σε όλους τους κόμβους απαιτούνται έργα λειτουργικής αναβάθμισης.

Γ.3.5.2. Δίκτυο αεροδρομίων και ελικοδρομίων

Το διεθνές αεροδρόμιο του Ηρακλείου θα αναβαθμιστεί λειτουργικά. Παράλληλα θα πρέπει να διερευνηθούν οι δυνατότητες για συναστική συνλεπτουργία των δύο διεθνών αεροδρομίων Χανίων και Ηρακλείου, ώστε να ανακουφιστεί το τελευταίο από τον μεγάλο φόρτο, με παράλληλη διερεύνηση για τη δημιουργία νέου διεθνούς αεροδρομίου μετά από σχετική μελέτη, που θα αντικαταστήσει το αεροδρόμιο Ηρακλείου.

Το αεροδρόμιο της Σητείας ιεραρχείται ως αεροδρόμιο διαπεριφερειακής εμβέλειας, ενώ το σημερινό αεροδρόμιο του Τυμπακίου και το πρωθυπουργό ιδιωτικό αεροδρόμιο της Ιεράπετρας μπορούν να χαρακτηριστούν ως θέσεις για μελλοντική ανάπτυξη του αερολιμένα του Νότου.

Εξ' αιτίας του δύσβατου χαρακτήρα των ορεινών περιοχών της ηπέρηφαν, θα πρέπει να δημιουργηθεί πικνό δίκτυο ελικοδρομίων, τουλάχιστον κοντά στα προβλεπόμενα οικιστικά κέντρα των αναπτυξιακών ενοτήτων και υποενοτήτων.

Γ.3.5.3. Δίκτυο λιμένων, αλιευτικών καταφυγίων και μαρινών

Οι κατευθύνσεις για τα δίκτυο ουτής της καπηγορίας είναι:

- εξισοίσηση των σημαντικών επενδύσεων οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στα Λιμάνια και τις Μορίνες και τα

αλιευτικά καταφύγια της Κρήτης με την λειτουργική ιεράρχηση του ρόλου τους, την αισθητική τους αναβάθμιση ως πυλών εισόδου της νήσου και την συμπλήρωσή τους με ανάλογες υποδομές

- ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των λιμανιών Ηρακλείου και Σούδας στην περιοχή της ΝΑ Μεσσαγείου, και
- χωροθέτηση της πύλης του Νότου,

Η ιεράρχηση του ρόλου των λιμανιών όπως προβλέπεται, είναι η ακόλουθη:

ΛΙΜΑΝΙΑ	Υφιστάμενα		Προτεινόμενα	
	Επιβατικό	Εμπορευματικά	Επιβατικό	Εμπορευματικά
Διεθνούς εμβέλειας	ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΣΟΥΔΑ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΣΟΥΔΑ	ΤΥΜΠΑΚΙ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ	ΤΥΜΠΑΚΙ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ
Διαπεριφερειακής εμβέλειας	ΚΙΣΣΑΜΟΣ• ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ ΡΕΘΥΜΝΟ• ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΣ• ΣΗΤΕΙΑ	ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ• ΣΗΤΕΙΑ ΚΙΣΣΑΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΟ		
Περιφερειακής εμβέλειας	ΠΑΛΛΑΙΟΧΩΡΑ ΑΓ. ΓΑΛΗΝΗ		ΧΩΡΑ ΣΦΑΚΙΩΝ ΓΑΥΔΟΣ ΣΟΥΓΙΑ	ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΠΥΡΓΟΣ ΠΑΧΕΙΑ ΑΜΜΟΣ
Τοπικής εμβέλειας	ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΜΑΛΛΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥΠΟΛΗ ΜΠΑΛΙ ΣΕΙΣΙ	ΜΑΚΡΥ ΓΙΑΛΟΣ ΠΑΝΟΡΜΟ ΜΙΛΑΤΟΣ	ΠΛΑΚΙΑΣ ΑΡΒΗ	ΜΥΡΤΟΣ ΜΟΧΛΟΣ ΚΟΛΥΜΠΑΡΙ - ΚΕΡΑΤΟΚΑΜΠΟΣ ΣΦΗΝΑΡΙ

Σημ: «•», νοείται ως ο κύριος χαρακτήρας του λιμανιού, προς τον οποίο θα πρέπει να κατευθυνθούν οι συμπληρωματικές υποδομές.

Το δίκτυο των λιμένων της Κρήτης συμπληρώνεται με τα ακόλουθα τοπικά μικτής χρήσεως: Αγία Ρουμέλη, Άγ. Παύλος (Σαχτούρια), Κόκκινος Πύργος (Καλομάκι), Γλατειά Περέμπτα, Λέντας, Κερατόκαμπος, Στόμιο (Ανατολής), Αθερινόλακος, Κάτω Ζάκρος, Ποχειά Άμμος, Καλό Χωριό, Πλάκα (Σπιναλόγγα), Ντία, Χερσόνησος, Ρογδιά, Φόδελε, Σκαλέτα, Καλύβες, Σούδα, Πλατανιάς, Χρυσοσκαλίτισσα, Γαύδος, Τέλος, το δίκτυο συμπληρώνεται και με τους δύο ειδικούς, εμπορευματικού χαρακτήρα, λιμένες στους Καλούς Λιμένες και στον Αθερινόλακο. Θα πρέπει να ερευνηθεί με ειδική μελέτη η ενδεχόμενη συμπλήρωση του Αθερινόλακου με ναυπηγεπισκευαστική ζώνη και η δημιουργία κέντρου υποδοχής λαθρομεταναστών στη Νότια Κρήτη.

Γ.3.6. Χωρική διόρθωση των βασικών δικτύων λοιπής Τεχνικής υποδομής

Γ.3.6.1. Ενέργεια

Ως γενική κατεύθυνση θεωρείται ότι η Κρήτη μπορεί να χρησιμεύσει ως «πιλοτική» περιφέρεια, κέντρο επίδειξης και ανταλλαγής εμπειριών και μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για εκτεταμένες εφαρμογές ΑΠΕ. Μάλιστα, στο πλαίσιο της διαμορφούμενης σήμερα πολιτικής για το Φυσικό Αέριο, θα πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα μεταφοράς και χρήσης του στην Κρήτη. Επίσης θα πρέπει να υλοποιηθούν εγκαταστάσεις εξισοίσησης όλων των μορφών ΑΠΕ, διερεύνηση της ενεργειακής οξισοίσησης των αστικών απορριμμάτων, σύνδεσης των μεταφορών με ενεργειακές παραμέτρους καθώς και υλοποίηση πιλοτικών εφαρμογών πολλοπλού σκοπού π.χ. άντληση - ταιμίευση νερών με χρήση ΑΠΕ και συμβατικής

ηλεκτροπαραγωγής. Η προβλεπόμενη χωρική ορνάνωση της παραγωγής ενέργειας είναι η ακόλουθη:

- Λειτουργία νέου Θερμοηλεκτρικού σταθμού στον Αθερινόλακο Λασιθίου,
- Εγκατάσταση νέου ΑΗΣ στο Ρέθυμνο.
- Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός των ΑΗΣ Λινοπεραμάτων - Ξυλοκαμάρας.
- Εκσυγχρονισμός του συστήματος μεταφοράς και διανομής των ηλεκτρισμού.

Η Περιφέρεια Κρήτης διαθέτει πλήρεις κατευθύνσεις και λεπτομερές σχέδιο Περιφερειακού Ενέργειακού Προγραμματισμού που αφορά στην συμβατική ηλεκτροπαραγωγή, και σε όλες τις μορφές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, με μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων διεύθυνσης τους, καθώς και στην πληροφόρηση - ενημέρωση του κοινού για την ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας. Θεωρείται σκόπιμη η ίδρυση και λειτουργία του Ενεργειακού Κέντρου Περιφέρειας Κρήτης, που εκτός των άλλων θα πρέπει να αντιμετωπίσει την σύνδεση της ενεργειακής συνιστώσας με όλες περιφερειακές πολιτικές.

Γ.3.6.2. Υδατικό δυναμικό

Η νέα στρατηγική στον τομέα, που διατυπώθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο, συγκροτεί κατεύθυνση, τη οποία και αποτελεί την αφετηρία των μελλοντικών αποφάσεων, για τη δημιουργία συστημάτων ελέγχου και εξοικονόμησης υδατικών πόρων, με τη δημιουργία ενιαίου Περιφερειακού Φορέα και αντίστοιχης διεύθυνσης. Επίσης πρέπει να διερευνηθεί η χρήση της τεχνικής εμπλουτισμού του υδροφόρου ορίζοντα. Στα πλαίσια αυτά, προβλέπεται η ολοκλήρωση δύο μεγάλων υδραυλικών έργων Ενιαίας Διακίνησης και Διαχείρισης του Υδατικού Δυναμικού ανά υδρογεωλογική λεκάνη κατά μήκος των βορείων

ακτών της Κρήτης, από τα δυτικά έως και την περιοχή Αγίου Νικολάου. Στους προγραμματισμούς νέων έργων, για την καλυψη αναγκών άρδευσης και ύδρευσης, του βορείου ξένονα έχει ενταχθεί η δημιουργία των δύο μεγάλων ταμιευτήρων Βαρσαμιώτη και Αποσελέμη και η ολοκλήρωση του μεγάλου φράγματος των Ποταμών, Αμαρίου και η προώθηση των ήδη μελετημένων φραγμάτων Αλικιανού, Διδύμου Σεμπρωνιώτη.

Στον νότιο ξένονα, τα μεγάλα αρδευτικά φράγματα που βρίσκονται σε διαδικασία υλοποίησης (Φανερωμένης, Ιβίου, Πλακιώτισσας) πρέπει να ολοκληρωθούν, με την διάθεση των κατάλληλων χρηματοδοτήσεων για την αποκατάσταση των ευαίσθητων τοπίων. Πέραν αυτών, ως κατεύθυνση, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στις δυνατότητες για διαχείριση του υδάτινου δυναμικού στην κλίμακα του τόπου και του τοπίου, με διερευνήσεις για αξιοποίηση, σε μικρότερα χωρικά σύνολα, των πλούσιων υδατικών πόρων και την κατά το δυνατό ισόρροπη κατανομή τους στο σύνολο του χώρου της Περιφέρειας (πεδινό, ημιορεινό και ορεινό, σε συνδυασμό με την πολυκαλλιέργεια και την επιστροφή της αγροτικής παραγωγής σε ποραδοσιακά προϊόντα). Οι λοιπές γεωργικές περιοχές, μπορούν να καλυφθούν είτε με λιμνοδεξαμενές είτε με εμπλουτισμό των υπόγειων υδροφορέων από τους οποίους αντλείται σήμερα αρδευτικό νερό.

Γ.3.6.3. Υποδομές περιβάλλοντος (υγρά και στερεά απόβλητα)

Οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων Β' ή Γ' βαθμού, οι οποίες ολοκληρώθηκαν στα πλαίσια του Β' ΚΠΣ, είναι: Λ. Χερσονήσου Πόμπια - Τυμπάκι, Ηράκλειο, Αγ. Νικόλαος, Ελούντα, Σητεία, Αγ. Γαλήνη, Ανώγεια, Πέραμα - Πάνορμος, Μπαλί, Ρέθυμνο, Σέλια - Πλακιάς, Χανιά.

Ωστόσο απαιτείται νέα προσπάθεια για να ολοκληρωθούν οι αναγκαίες μποδομές⁶ σε όλα τα αστικά κέντρα και τις ευαίσθητες περιοχές. Προβλέπεται η δημιουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας υγρών αποβλήτων, κατά προτεραιότητα, σε όλα τα οικιστικά κέντρα των αναπτυξιακών ενοτήτων και υποενοτήτων και των αναπτυσσόμενων οικιστικά παραλιακών περιοχών, εκεί όπου δεν υπάρχουν ήδη, όπως: Μάλια, Λέντας, Κερατόκαμπος, Νεάπολη, Μήλατος, Ιεράπετρα, Λουτρό, Σούγια, Παλαιόχωρα, Παλαίκαστρο, Κουτσουράς, Γεωργιούπολη -Επισκοπή, Σπήλι, Χώρα Σφακίων, Κάντανος, Κίσσαμος, Χανιά, Κολυμπάρι, Βάμος - Βρύσες, Καβρός και Παλαιόχωρα.

Η διαχείριση των απορριμμάτων - αστικών και πάσης φύσεως στερεών αποβλήτων, που παραμένει από τα πλέον κρίσιμα περιβαλλοντικά ζητήματα στην Κρήτη, θα πρέπει να επιλυθεί το αργότερο έως το 2006. Από όλες τις έως σήμερα «τεχνικές λύσεις», οι οποίες έχουν διερευνηθεί, η προσφορότερη για το περιβάλλον, που μπορεί να συνδυαστεί και με σταδιακή διαλογή στην πηγή και ανακύκλωση, είναι η δημιουργία μεγάλων βιομηχανικών μονάδων, οι οποίες είναι μεν δαπανηρές, αλλά επιλύουν οριστικά και επιτυχώς το πρόβλημα, τόσο για τα αστικά στερεά απόβλητα όσο και για τα λοιπά πάσης φύσεως (βιομηχανικά και άλλα) απορρίμματα.

Προβλέπεται, με Απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου, να ανατεθεί συνολική Μελέτη για τη δημιουργία Κεντρικής Μονάδας Θερμικής επεξεργασίας και ανακύκλω-

σης Απορριμμάτων, για τους Νομούς Ρεθύμνου - Ηρακλείου και Λασιθίου, καθώς και η ενίσχυση της λειτουργικής ικανότητας της Μονάδας μηχανικής ανακύκλωσης και κομποστοποίησης για την επεξεργασία και διάθεση απορριμμάτων, που θα λειτουργήσει στον Νομό Χανίων. Από την ειδική αυτή Μελέτη, θα πρέπει να διερευνηθούν επίσης οι προϋποθέσεις για την παράλληλη διαχείριση, στις δύο κεντρικές μονάδες, των αποβλήτων των 630 ελαιοιουργείων της Κρήτης, τα οποία δημιουργούν στηματικό περιβαλλοντικό πρόβλημα, σε περίοδο όμως, από Νοέμβριο έως Φεβρουάριο, που η παραγωγή αστικών αποβλήτων είναι περιορισμένη και άρα θα υπάρχει η ευχέρεια για τη διαχείρισή τους στις κεντρικές μονάδες. Οι δύο μονάδες θα πρέπει να συνδυαστούν με λειτουργικό δίκτυο σταθμών μεταφοράς, όπου θα μπορεί να ενταχθούν όλες οι έως σήμερα εγκεκριμένες θέσεις απόρριψης και διάθεσης απορριμμάτων (10 τον αριθμό), καθώς και οι λιγοστές θέσεις, όπου έχουν δημιουργηθεί και λειτουργούν ως χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων.

Το οξύτατο πρόβλημα των αποβλήτων από την γεωργική δραστηριότητα (αλόγιστη χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων στις καλλιεργούμενες εκτάσεις και ειδικότερα στα θερμοκήπια), μπορεί να επιλυθεί μόνον με την σταδιακή στροφή προς καλλιέργειες γεωργοπεριβαλλοντικών προϊόντων, που αποτελεί και στόχο για την αξιοποίηση των συγκροτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας. Τέλος, το κατά δεύτερο λόγο, σε σχέση με το προηγούμενο, οι όλες της κτηνοτροφικών αποβλήτων, με ιδιότερα αυξημένα οργανικά φορτία, μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνον με τον εκσυγχρονισμό των πολυτιλθών μονάδων, διαδικασία που έχει ήδη αρχίσει κατά την περίοδο του Β' ΚΠΣ και θα πρέπει να συνεχιστεί και κατά την παρούσα. Η κατάργηση της χρήσης φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων συνεπάγεται την καταστροφή και εξάλειψη των υπαρχουσών «κλασικών» καλλιεργειών. Ρεαλιστικό μέτρο κρίνεται η μείωση της χρήσης αυτών.

Με όλα τα προηγούμενα, εάν παραλλήλως αναληφθούν οι δράσεις για καθαρισμό των χειμάρρων και εξυγίανση των παράκτιων περιοχών, εκπιμάται ότι θα βελτιωθεί και η ποιότητα των υδάτινων αποδεκτών γενικά, αλλά και των συγκεκριμένων ζωνών, οι οποίες παρουσιάζουν έντονο πρόβλημα ρύπανσης.

Γ.3.7. Προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων και καθορισμός περιοχών για αναζήτηση Π.Ο.Α.Π.Δ.

Γ.3.7.1. Πρωτογενής τομέας.

Η ανάπτυξη μονάδων παραγωγής αλιευτικών προϊόντων σήμερα στην Κρήτη είναι σχετικά περιορισμένη και εντοπίζεται χωρικά στις ΝΑ παρυφές του Ψηλορείτη, στην ευρύτερη περιοχή του Ζαρού (γλυκών υδάτων) και στη ΒΑ ακτή του Νομού Λασιθίου (θαλασσών υδάτων). Κατευθύνεται για τη χωροθέτηση δραστηριοτήτων του τομέας θα περιληφθούν σε σχετική Οδηγία, που έχει πρωτηφέρει από το ΥΠΕΧΩΔΕ.

Η μεταλλευτική δραστηριότητα είναι σχετικά έντονη και περιβαλλοντικά σχλούσα, ιδιαίτερο όσον αφορά στα επιφανειακά λαστομεία, όπου εξορύσσονται αδρανή και στα επίσης επιφανειακά Μεταλλεία του Γύψου. Η κατεύθυνση για την αντιμετώπιση αυτών των οξυμένων προβλημάτων

⁶ δίκτυο και εγκαταστάσεις επεξεργασίας

απαιτεί την, σε πρώτη φάση, απαγόρευση της εξόρυξης αδρανών και γύψου εντός των ορίων των περιοχών του Δικτύου «Φύση 2000», καθώς και τον ακριβή χωρικό προσδιορισμό των περιοχών όπου δεν θα επιτρέπονται τέτοιου είδους δραστηριότητες πλησίον των μνημείων, μνημειακών συνόλων, χαρακτηρισμένων παραδοσιακών οικισμών και τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, από τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιού σμού (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, κλπ).

Γ.3.7.2. Δευτερογενής τομέας

Η περαιτέρω ανάπτυξη παραγωγικών και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών νομικών προσώπων του ευρύτερου δημοσίου τομέα και ιδιωτών, για τη δημιουργία, είτε συμπληρωματικών στους υφιστάμενους, είτε νέων υποδοχών, στους οποίους θα οργανωθεί συνολικά η μεταποιητική δραστηριότητα, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη την προβλεπόμενη διαβάθμισή της σε «γενικής σημαντικής ή μη» κλίμακας και σε «κυρίως γεωργικής» μεταποιητικής και με κατεύθυνση να μπορούν να εγκατασταθούν στο εισωτερικό τους και ιδιωτικές ΒΕΠΕ. Επίσης, στους νέους υποδοχείς θα πρέπει να προβλεφθούν ικανοποιητικές εκτάσεις, για σταδιακή μετεγκατάσταση, έως το 2006, και όλων των διάσπαρτων βιοτεχνικών και βιομηχανικών μονάδων, μέσης και υψηλής οχλήσεως, που σήμερα είναι εγκατεστημένες τόσο στον αστικό, όσο και στον περιαστικό χώρο της νήσου.

Οι περιοχές δημιουργίας νέων υποδοχέων προβλέπεται να αναζητηθούν:

- (A1) σημαντικής γενικής μεταποιητικής δραστηριότητας, στην ευρύτερη περιοχή του πολεοδομικού συγκροτήματος Χανίων,
- (A2) γενικής μεταποιητικής δραστηριότητας σε ΒΙΠΑ - ΒΙΟΠΑ, στις ευρύτερες περιοχές (1) του Αγίου Νικολάου και (2) του Ρεθύμνου και
- (B) μεταποιητικής δραστηριότητας κυρίως γεωργικών προϊόντων, στις ευρύτερες περιοχές των οικιστικών κέντρων: Μοίρες - Τυμπάκι, Αρκαλοχώρι, Ιεράπετρα, Νεάπολη, Πέραμα, Σπήλι, Βάσμιος - Βρύσες, Κάντανος, Κίσσαμος, Παλαιοχώρα και Χώρα Σφακίων).
- Χωροθέτηση ΒΙΠΕ (π.χ. μεταξύ Δήμου Γουβών και Καστελλίου).

Παραλλήλως θα πρέπει να διαβαθμιστούν καταλλήλως το κίνητρα αρμοδιότητος ΥΠΕΘΟ (Διεύθυνση Βιομηχανίας), προκειμένου να ανταποκρίνονται στους χωροταξικούς στόχους: (1) να παραμείνει χαμηλό το γενικό ποσοστό επιχορήγησης ή επιδότησης επιτοκίου στις περιοχές των νέων Δήμων Γαζίου, Ηρακλείου, Νέας Αλικαρνασσού, Γουβών Χερσονήσου και Μαλών και στην υπόλοιπη Κρήτη να θεσπιστεί ενιαίο ποσοστό, για τις περιπτώσεις μονάδων χαμηλής όχλησης οι οποίες επιτρέπεται να εγκαθίστανται εκτός των ειδικά οριοθετημένων υποδοχέων, (2) να θεσπιστεί ειδικό ποσοστό επιχορήγησης ή επιδότησης επιτοκίου για την μετεγκατάσταση υφισταμένων μεταποιητικών μονάδων εντός των υποδοχέων γενικής σημαντικής ή μη, μεταποιητικής δραστηριότητας και (3) να θεσπιστεί ειδικό επιπλέον ποσοστό ενίσχυσης ιδιωτικών επενδύσεων για εγκατάσταση νέων μονάδων ή για μετεγκατάσταση, στους προβλεπόμενους να δημιουργηθούν υποδοχείς μεταποίησης, κυρίως γεωργικών προϊόντων.

Γ.3.7.3. Τριτογενής τομέας/τουρισμός

Στόχοι για την ανάπτυξη του τουρισμού θα πρέπει να είναι η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού, και η βελτίωση των τουριστικών υποδομών. Ειδικότερα στις περιοχές για

τις οποίες ισχύει το καθεστώς κορεσμού ή και ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης προτείνεται η ενθάρρυνση της βελτίωσης της παροχής υπηρεσιών και των τουριστικών υποδομών με παράλληλα μικρές αυξήσεις της δυναμικότητας. Προς τη κατεύθυνση αυτή είναι δυνατό να έχουν εφαρμογή τα εργαλεία των άρθρων 10 και 11 του Ν.2742/99 με στόχο την ανάπτυξη παραγωγικών και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών ιδιωτών, για την αναβάθμιση υφισταμένων ή τη δημιουργία νέων καταλυμάτων παραμονής επισκεπτών (ξενοδοχειακών και συναφών επιχειρήσεων), με κατεύθυνση την ποιοτική αναβάθμιση της δραστηριότητας.

Προβλέπεται η ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού (συνεδριακός, εσωτερικός, ορεινός, χειμερινός, θαλάσσιος, κοινωνικός, αγροτικός και αθλητικός, κλπ), για επέκταση της περιόδου και για μείωση των εντάσεων που ασκούνται από την σημερινή μορφή του κατά τη θερινή περίοδο και μόνον στον παράκτιο χώρο. Η αναβάθμιση και διεύρυνση του Τομέα, θα πρέπει να συνδυάζεται με τα δίκτυα πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος και με αντιπροσωπευτικά και πιλοτικά ολοκληρωμένα προγράμματα ανάδειξης περιοχών (έργα - ενέργειες ανάδειξης/προστασίας, αλλά και υποδοχής - ξενάγησης - διαχείρισης επισκεπτών), ώστε να λειπουργήσουν ως βασικοί πόλοι έλξης των επισκεπτών. Θα απαιτηθεί ανασχεδιασμός για ειδικές τουριστικές υποδομές ειδικά στις πύλες εισόδου των περιοχών που προορίζονται για τουριστική ανάπτυξη (κλασικού τύπου ή ήπια), καθώς και δράσεις που να αδηγούν σε κοινοπράξιες - δικτυώσεις των επιχειρηματιών, με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση του προϊόντος και την προσέκλυση επισκεπτών - τουριστών αντιστοίχου επιπέδου. Πίστω μηχανοκίνητου αθλητισμού μπορεί να αναζητηθεί στην Νότια πλευρά του Δήμου Γουβών.

Ειδικότερα προσδιορίζονται ως περιοχές αναζήτησης Περιοχές Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (Π.Ο.Α.Π.Δ.) ή Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ):

Στις παράκτιες ζώνες

- Οι σημειούμενες στον χάρτη Π1 ζώνες της βόρειας ακτής, για δραστηριότητες αναβάθμισης των υφισταμένων ξενοδοχειακών/τουριστικών μονάδων,
- Οι σημειούμενες στον χάρτη Π1 ζώνες της νότιας ακτής, για δραστηριότητες ξενοδοχειακών/τουριστικών μονάδων

Στις ζώνες των ορεινών και ημιορεινών όγκων

- στις σημειούμενες στον χάρτη Π1 περιοχές ήπιας τουριστικής ανάπτυξης σε ορεινούς και ημιορεινούς όγκους, με κατεύθυνση την ολοκληρωμένη προγραμματική παρέμβαση στο συνολικό χωρικό πλέγμα, εμπλουτίζοντας με ειδικές δραστηριότητες τις επιλεγμένες ζώνες ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, σύμφωνα με μετατροπή οικιστικών συνόλων και μικρές ξενοδοχειακές μονάδες, ορειβατικά κέντρα και καταφύγια, μικρά αθλητικά, ιππικά και χιονοδρομικά κέντρα, ειδικά θεραπευτήρια, κ.ά.. Οι ζώνες αυτές εντοπίζονται:

- ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ: στις ΝΑ παρυφές του Ψηλορείτη και στις ΒΑ περιοχές αυτού, από Φανερωμένη έως Κρουσώνα και στα Αστερούσια, και από Αγ. Μύρωνα έως Δάφνες και από δυτικά από τον Λέντα έως τις τρεις Εκκλησίες. Η ευρύτερη περιοχή Βιάννου. Η περιοχή ανατολικά του Καστελλίου (Μοχός, Κράσι, Γωνιές, Αβδού κλπ). Η περιοχή Επισκοπή Μυρτιά, Κουνάβοι, Αρχάνες, κλπ.

• **ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΟΥ:** στην περιοχή του Ζήρου - Χονδρό - Αγ. Γεωργίου, στην περιοχή Ορεινό - Καβούσι, στην ευρύτερη περιοχή Κριτσά, στην ευρύτερη περιοχή Μάλες - Μεταξοχώρι, στις ΝΔ παρυφές της Δίκτης και στο Οροπέδιο, στην περιοχή ανατολικά της Σητείας και δυτικά του Παλαιάστρου

• **ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ:** στον Κέδρο, από το Σπήλι έως τον Φουρφουρά, έως τις ΝΔ κλιτές του Ψηλορείτη, στην πάνω λεκάνη του Μυλοπόταμου, από Μονή Αρκαδίου έως Ανώγεια, στις βόρειες κλιτές του Ψηλορείτη και στους τημορεινούς όγκους, από Επισκοπή έως Σέλια, με ενσωματωμένους τους πολυπληθείς παραδοσιακούς οικισμούς

• **ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ:** στις ανατολικές παρυφές των Λευκών Ορέων, από Σφοκιά έως και δυτικά του δίδυμου Βάμου - Βρύσες καὶ στις δυτικές παρυφές των Λευκών Ορέων, από Σούγια - Οροπέδιο Ομαλού έως και Μεσοκλά και στη νήσο Γαύδο

Όσον αφορά στην επικαιροποίηση των κινήτρων αρμοδιότητας ΕΟΤ, προτείνεται ως κατεύθυνση η ακόλουθη διαβάθμιση: (1) η παράκτια ζώνη της βόρειος ακτής, όπως αυτή σημειώνεται στον χάρτη Π1, και (2) οι παράκτιες ζώνες της νότιας ακτής, όπως αυτές σημειώνονται στον χάρτη Π1, να αντιμετωπίζονται ως περιοχές «ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης» και να προβλεψθούν κίνητρα για τη βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών και της τουριστικής υποδομής και (3) σε όλες τις ζώνες του χάρτη Π1 ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, να θεσπιστούν ειδικά κίνητρα για τον εμπλουτισμό τους με τις προβλεπόμενες νέες δραστηριότητες και σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό επιχερήγησης και επιδότησης, όταν για την εγκατάσταση τέτοιων δραστηριοτήτων χρησιμοποιούνται κτίρια ή παραδοσιακά σύνολα που αποκαθίστανται.

Γ.3.8. Καθορισμός περιοχών για περαιτέρω εφορμογές των διατάξεων των Ν.2508/97 και Ν.2742/99

Γ.3.8.1. **Ρυθμιστικό Σχέδια, Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια, Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης**

Από τον Ν.2508/97, για το Ηράκλειο Κρήτης, προβλέπεται η κατάρτιση και έγκριση Ρυθμιστικού Σχεδίου, η οποία και οφείλει να πρωθηθεί άμεσα. Ως κατεύθυνση, όσον αφορά την οριστικοποίηση των ορίων του Ρυθμιστικού Σχεδίου, θεωρείται ότι θα πρέπει να εξεταστεί το σύνολο της χωρικής περιοχής της αναπτυξιακής ενόπτητας. Σημειώνεται ότι το όριο της αναπτυξιακής ενόπτητας Ηρακλείου είναι δεν είναι ιδιαίτερα ευρύτερο της περιοχής που είχε ενταχθεί στην ΕΣΧΠ 16/81, εάν μάλιστα συνεξεταστούν το μεγάλο χρονικό διάστημα και η συσσώρευση των προβλημάτων. Στα πλαίσια του Ρυθμιστικού Σχεδίου και σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του παρόντος, θα πρέπει να αναθεωρηθεί αντιστοίχως η ΕΣΧΠ 16/81.

Για τις περιοχές των αστικών οικιστικών κέντρων Αγίου Νικολάου, Ιεράπετρας, Σητείας, Ρεθύμνου, Χανίων, Κισσάμου, Νεάπολης και Μοιρών, που διαθέτουν εγκεκριμένα Γενικά Πολεοδομικό Σχέδια, ουτά θα πρέπει να αναθεωρηθούν και επεκταθούν τουλάχιστον στα όρια της πραγματικής πόλης όπου είναι αναγκαίο, με τις κατευθύνσεις του παρόντος, σύμφωνα με τον Ν.2508/97 άρθρο 4 και συνυπολογίζοντας τον χαρακτήρα του συνόλου της εδαφικής έκτασης των αναπτυξιακών ενοπτήτων - υποενοπτήτων στις οποίες οντίκουν. Σημειώνεται ότι από το σύνολο των σημαντικών οικιστικών κέντρων αυτών των αναπτυξιακών ενοπτήτων και υποενοπτήτων, μόνον το Τυμπάκι δεν διαθέτει εγκεκριμένο ΓΠΣ.

Για τις λοιπές περιοχές των μικρότερων οικιστικών κέντρων θα πρέπει να εκπονηθούν Γ.Π.Σ. ή Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π., αναλόγως σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.2508/97 και βεβαίως σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του παρόντος και συνυπολογίζοντας τον χαρακτήρα του συνόλου της εδαφικής έκτασης των αναπτυξιακών ενοπτήτων - υποενοπτήτων στις οποίες οντίκουν. Σημειώνεται ότι από το σύνολο των οικιστικών κέντρων αυτών των αναπτυξιακών ενοπτήτων και υποενοπτήτων, μόνον η Παλαιοχώρα διαθέτει εγκεκριμένο ΓΠΣ.

Γ.3.8.2. Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ)

Οι περιοχές που υφίστανται χωρικές επιππώσεις από μεγάλης κλίμακας έργα στην Κρήτη, αφορούν στις ευρύτερες ζώνες των μεγάλων φραγμάτων, που είναι ήδη υπό κατασκευή ή ολοκλήρωση ή πρόκειται να κατασκευαστούν στα πλαίσια του Γ.ΚΠΣ. Πρόκειται για τις ευρύτερες περιοχές των φραγμάτων Φανερωμένης Ινίου και Πλακιώτισσας, Ποταμών, Βαρσαμώτη Αλικιανού και Δίδυμο Σεμπρωνιώτη και Αποσελέμη για τις οποίες προτείνεται να χαρακτηριστούν ΠΕΧΠ.

Οι περιοχές με μειονεκτικά χαρακτηριστικά, λόγω δυσμενούς προσπλεσιμότητας, αλλά μεγάλου ενδιαφέροντος όσον αφορά στα στοιχεία φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος που ενσωματώνει, θεωρείται η ζώνη κατά μήκος του ευρωπαϊκού περιπατητικού μονοπατιού Ε4, η οποία και προτείνεται να χαρακτηριστεί ΠΕΧΠ, ώστε να διατυπωθεί συντονισμένο πρόγραμμα μέτρων και έργων κατά φάσεις και φορεις χρηματοδότησης, για την ενίσχυση, αποκατάσταση και εν γένει διαχείρισή της, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του παρόντος.

Γ.3.8.3. Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ)

Όπως έχει ήδη αναλυτικά τεκμηρωθεί, το σύνολο του περιαστικού χώρου των σημαντικών αστικών κέντρων της Κρήτης απαιτεί την κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων, οι οποίες και θα πρέπει να πρωθηθούν με τα εργαλεία του Ν.2508/97 και ειδικότερα τις διατάξεις του Ν.2742/99 θεωρούμενες περιοχές για πρώθηση ολοκληρωμένων στρατηγικών αστικού σχεδιασμού αφορούν σε «αστικές περιοχές που παρουσίαζουν κρίσιμα και σύνθετα προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, περιβαλλοντικής υποβάθμισης και ποιότητας ζωής». Προτείνεται να καταρτιστεί και να έγκριθεί ΣΟΑΠ, για λόγους υποδειγματικούς, στην Πόλη του Ηρακλείου και ειδικά σε ζώνη κατά μήκος του διερχόμενου διευρωπαϊκού άξονα, της σύνδεσής του με το αεροδρόμιο Ηρακλείου και της περί το αεροδρόμιο περιοχής.

Γ.3.9. Προτεινόμενες σημειακές παρεμβάσεις

Πέραν των προηγουμένων θεσμικού χαρακτήρα παρεμβάσεων, στον συνοδευτικό χάρτη «Π1: Χωροταξική Οργάνωση της Περιφέρειας», σημειώνονται οι προτεινόμενες σημειακές παρεμβάσεις, για εμπλουτισμό των Πόλεων της Κρήτης με δραστηριότητες διαπεριφερειακού, περιφερειακού και νομαρχιακού ενδιαφέροντος (Ερευνητικά Κέντρα, ΑΕΙ, ΤΕΙ, Μουσεία μεζονούς σημασίας, Παραγωγικές Σχολές, Κέντρα Πιστοποίησης Περιβαλλοντικών Προϊόντων, κ.ά.), όπως αυτές απολογούνται διεξοδικά στο σχετικό κεφάλαιο.

Επιπροσθέτως, αναφέρονται δύο συμπληρωματικές παρεμβάσεις, οι οποίες σχετίζονται με την προσπάθεια

νια αναβάθμιση του περιαστικού χώρου του Ηρακλείου, ως πύλης εισόδου της Περιφέρειας, οι οποίες έχουν συγκεκριμένη χωρική διάσταση, όπως:

- η χωροθέτηση του διεθνούς κόμβου τηλεϊστρικής στο Ηράκλειο, με δεδομένο ότι στα Χανιά βρίσκεται ήδη εν λειτουργία ο διεθνής τηλεπικοινωνιακός κόμβος Οπτικών Ινών.

- η χωροθέτηση συνεδριακού - ερευνητικού - πολυλειτουργικού κέντρου, συνδυασμένου με Πάρκο Αναψυχής στον ευρύτερο περιαστικό χώρο της οικιστικής ενότητας Ηρακλείου.

Δ. Πρόγραμμα Δράσης

Δ.1. Το Μακροπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης του Χωροταξικού Σχεδίου της Περιφέρειας (2000-15).

Το Πρόγραμμα Δράσης αναφέρεται στο σύνολο των ενεργειών, των ρυθμίσεων, των μέτρων και προγραμμά-

των, που απαιτείται να ληφθούν, προκειμένου να ολοκληρωθεί η «εφαρμογή» του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού εντός της προγραμματικής χρονικής περιόδου 2000-15⁴. Στην Οριστική Φάση της Μελέτης του Χωροταξικού Σχεδίου Κρήτης, εκτιμήθηκε αναλυτικά κατά κατηγορία δαπάνης το κόστος εφαρμογής του Χωροταξικού, ανεξαρτήτως των φορέων και των πηγών χρηματοδότησης (Εθνικό Σκέλος, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, Κοινοτικές Πρωτοβουλίες/Δημόσια δαπάνη, Ιδιωτική δαπάνη), το οποίο ανέρχεται σε 3.880,4 εκατ. ευρώ (σταθερές τιμές 1998), που επιμεριζονται ανά γενική κατηγορία δράσεων ως ακολούθως:

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ - ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2000 - 2015 ΟΣ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ

A. ΗΠΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	2000-15
	943,8
Βελτίωση μορφωτικού επιπέδου - ενισχύσεις επενδύσεων - επιχειρηματικότητα - κ.ά.	
B. ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ	2.878,2
Συγκρότηση οικιστικού δικτύου (διοικητικά κέντρα, περιφερειακά ιατρεία, ελλείπον εξοπλισμός)	59,3
Μεταφορική υποδομή	1.844,7
Ενέργεια	118,8
Υδατικό Δυναμικό	120,0
Διαχείριση μηρών και στερεών αποβλήτων	201,0
Αναβάθμιση αστικού, περιαστικού και παράκτιου χώρου	291,1
Ζώνες Φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	139,4
Οργάνωση μεταποιητικών υποδοχέων	28,2
Γεωργικές υποδομές	75,7
Γ. ΣΗΜΕΙΑΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	54,0
Δ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	4,4

Δ.2. Οι διαθέσιμοι πόροι και οι πηγές χρηματοδότησης. Παραδοχές και εκτιμήσεις

Η Χώρα στο διάστημα 2000-06, λαμβάνει από τα διαρθρωτικά ταμεία 22,7 δισ. ευρώ (51,2% επί του συνόλου), με πρόβλεψη εθνικής δαπάνης 11,2 δισ. ευρώ (25,4%) και συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα 10,4 δισ. ευρώ (23,4%), σύνολο δηλαδή 44,3 δισ. ευρώ. Ευλόγως, το μερίδιο της Κρήτης θα αντιστοιχεί περίπου στο 5,5% του συνολικού μεριδίου της Χώρας, σε αναλογία με το ποσοστό του πληθυσμού της και επομένως οι συνολικοί πόροι που πρόκειται να διατεθούν στην Περιφέρεια, για την ίδια περίοδο, θα είναι της τάξεως των 2,5 δις. ευρώ (850,0 δις. δρχ.). Οι παραπάνω πόροι προορίζονται μόνον για την άσκηση της Περιφερειακής Πολιτικής της ΕΕ και όχι για την άσκηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, οι οποίοι θα πρέπει να είναι σημαντικοί, ώστε να κα-

ταστούν δυνατές οι απαιτούμενες διαρθρωτικές αλλαγές στον τομέα, δεδομένου ότι ο στόχος «στροφή στην παραγωγή γεωργοπεριβαλλοντικών προϊόντων» αποτελεί ιδιαίτερα κρίσιμο παράγοντα για την Περιφέρεια.

Τον Ιούνιο 2002, ο δείκτης απορροφητικότητας⁵ όλων των Τομεακών Προγραμμάτων σε σύνολο Χώρας, για την περίοδο 2000-06, είναι στα επίπεδα του 1/2 (ήδη ενταγμένα/υπολειπόμενα). Εξαιρείται το Τομεακό της Μεταφορικής Υποδομής, στο οποίο είναι πολύ μεγαλύτερη, λόγω αριμότητας των Μεγάλων Έργων. Από την διαστάρωση των στοιχείων και χρησιμοποιώντας τον ίδιο δείκτη, προκύπτει κατ' ανάλογίας ότι, με την αντίστοιχη απορροφητικότητα, υπολείπεται να διατεθεί στην Κρήτη ποσόν σαφώς μεγαλύτερο των 2,0 δις. ευρώ, δεδομένου ότι η αριμότητα των έργων της, σε σύγκριση με τα σύνολο των Μεγάλων Έργων της Χώρας, είναι μικρότερη:

⁴ Η εκτίμηση είχε γίνει με προγραμματικό ορίζοντα το 2011, ο οποίος όμως μπορεί να μεταφερθεί για το 2015, προφανώς με χαμηλότερη επήχεια εκροή πόρων, η οποία σήμερα θεωρείται περισσότερο ρεαλιστική, ιδίως όσον αφορά στη δεύτερη περίοδο 2007-15.

⁵ Πηγή, για το δεδομένα στοιχεία: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Γ.Κ.Π.Σ., ΕΡΓΟΡΑΜΑ / 5.06.02

Ενταγμένα έργα ΚΠΣ στην Κρήτη, στις 5.06.2002		εκατ. ευρώ
Έργα ΠΕΠ	294,0	
Έργα Τομεακών Ε.Π.	371,0	
Σύνολο	665,0	
Υπόλοιπα έργα (προσεγγιστική εκτίμηση)		
Έργα ΠΕΠ	440,0	
Έργα Τομεακών Ε.Π.	890,0	
Σύνολο	1.330,0	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		1.995,0

Για τη δεύτερη περίοδο εφαρμογής του Χωροταξικού Σχεδιασμού 2007-15, και επειδή προφανώς δεν πρόκεπται να σταματήσουν οι δράσεις και τα έργα, αλλά αστόσιο η ροή των χρηματοδοτήσεων θα είναι κατά πολύ χαμηλότερη, εκτιμάται ευλόγως ότι θα εξευρεθούν πέριοι της τάξεως των 1,6 δις ευρώ (550,0 δισ. δραχ.), δηλαδή με ροή χρηματοδότησης μικρότερη περίπου κατά 2,5 φορές επισίως.

Προκύπτει, επομένως, ότι το Σχέδιο Δράσης μπορεί να εφαρμοστεί στο σύνολό του κατά τη διάρκεια της επόμενης δεκαπενταετίας, εφόσον και για την εφαρμογή του απαιτούνται 3,9 δις ευρώ, ενώ εκτιμάται ότι θα είναι διάθεσμα περίπου 4,1 δις ευρώ.

Δ.3. Το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-06)

Δ.3.1. Το ΠΕΠ Κρήτης 2000 - 2006

Το ΠΕΠ Κρήτης, όπως υπεβλήθη τον Μάρτιο του 2001 και εγκρίθηκε, χρηματοδοτείται με 730,3 εκατ. ευρώ και οι προσανατολισμοί του συνάδουν απολύτως με τους στόχους του Χωροταξικού Σχεδίου της Περιφέρειας. Το ΠΕΠ Κρήτης είναι σαφώς στραμμένο:

- προς τις ήπιες δράσεις και πρωτοβουλίες, όπως βελτίωση μορφωτικού επιπέδου, κοινωνίας της πληροφορίας, εξοικείωση των επιχειρήσεων με τις νέες τεχνολογίες, προώθηση της καινοτομίας, παροχή ίσων ευκαιριών στη γνώση, κλπ., δεδομένου ότι στους αντίστοιχους άξονες

προτεραιότητας και μέτρα διατίθεται το 22,9% των συνολικών του πόρων,

- προς την αναβάθμιση του αστικού, περιαστικού και παράκτιου χώρου, δεδομένου ότι στους αντίστοιχους άξονες προτεραιότητας και μέτρα διατίθεται το 18,4% των συνολικών του πόρων.

- προς την προστασία και την ανάδειξη του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της νήσου, δεδομένου ότι στους αντίστοιχους άξονες προτεραιότητας και μέτρα διατίθεται το 14,7% των συνολικών του πόρων.

- προς την ενίσχυση του τομέα της μεταποίησης, δεδομένου ότι στον αντίστοιχο άξονα προτεραιότητας και μέτρα διατίθεται το 4,3% των συνολικών του πόρων και

- προς τη βελτίωση των γεωργικών υποδομών και την ενίσχυση της πολυαπασχόλησης των παραγωγών, δεδομένου ότι στους αντίστοιχους άξονες προτεραιότητας και μέτρα διατίθεται το 9,4% των συνολικών του πόρων.

Σύνολο δηλαδή 69,7% των πόρων, προς τις αναδειχθείσες ως πρώτης προτεραιότητας δράσεις από το Χωροταξικό Σχέδιο.

Παρατίθεται αυτούσιος ο Πίνακας της Δομής του, όπου σημειώνονται οι άξονες προτεραιότητας, τα μέτρα, το ύψος των απαιτούμενων πόρων και οι πηγές χρηματοδότησης.

ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ 2000 - 2006

ΔΟΜΗ ΠΕΠ

(προσά σε γιλ. ΕΥΡΩ)

	Π/Υ Δημόσιας δαπάνης	% επί της Συνολικής ΔΔ ΠΕΠ	Ταμείο ΕΕ	Ιδιωτική συμμετοχή	
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1 Ενίσχυση της Περιφέρειας ως ερευνητικού και τεχνολογικού πόλου στην Ν.Α. Μεσόγειο, προώθηση της κοινωνίας και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας	MΕΤΡΟ 1 Εκπαιδευτική και ερευνητικής υποδομώς	21.247	1.41%	ΕΤΠΑ	0
	MΕΤΡΟ 2 Εξοπλισμός των επιχειρήσεων με τις νέες τεχνολογίες, που ανήκει της λαϊκότητας	7.082	1.14%	ΕΤΠΑ	7.082
	MΕΤΡΟ 3 Τεχνολογική αναβάθμιση και παροχή υπηρεσιών στις επιχειρήσεις του δευτερογενούς τομέα	8.499	1.36%	ΕΤΠΑ	15.307
	MΕΤΡΟ 4 Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού	8.496	1.36%	ΕΤΠΑ	24.281
	MΕΤΡΟ 5 Προώθηση της κοινωνίας της πληροφορίας	5.660	0.91%	ΕΤΠΑ	0
	Σύνολο	50.992	8.18%		46.670
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2 Προστασία του περιβάλλοντος και μείωση των ενδιπεριφερειακών ανισοτήτων	MΕΤΡΟ 1 Διαχείριση στερεών, μηρών και διεφαρμάνων αποβλήτων και ενίσχυση υποδομών ύδεσματος	18.801	3.01%	ΕΤΠΑ	0
	MΕΤΡΟ 2 Υποδομές μεταφορών	150.142	24.07%	ΕΤΠΑ	0
	MΕΤΡΟ 3 Υποδομές και εξοπλισμός στην εκπαίδευση	28.329	4.54%	ΕΤΠΑ	0
	MΕΤΡΟ 4 Ανάπτυξη και ανάδειξη της πολιτιστικής, ιστορικής και πλούτου	11.331	1.82%	ΕΤΠΑ	0
	Σύνολο	208.603	33.45%	0	0
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3 Συμμετοχή της Περιφέρειας στα διεθνή μεταφορικά δίκτυα ως κόρμους διαμετακόμισης.	MΕΤΡΟ 1 Υποδομές μεταφορών (λιμάνια + αεροδρόμια)	14.164	2.27%	ΕΤΠΑ	0
	MΕΤΡΟ 2 Ανάπτυξη βασικής ευημερίας υποδομών	14.164	2.27%	ΕΤΠΑ	14.164
	Σύνολο	28.328	4.54%	0	14.164
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 4 Βελτίωση των οικονομικών λειτουργιών και της ποιότητας ζωής στο μεγάλο οικικό κέντρο	MΕΤΡΟ 1 Χωροταξικός - Πολεοδομικός σχεδιασμός	2.833	0.45%	ΕΤΠΑ	0
	MΕΤΡΟ 2 Αναβάθμιση οικικού περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής	51.014	8.16%	ΕΤΠΑ	0
	MΕΤΡΟ 3 Διαμόρφωση βιομηχανικών και επεχειρηματικών περιοχών και δικτύων	16.997	2.73%	ΕΤΠΑ	14.164
	MΕΤΡΟ 4 Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις οικικής ανάπτυξης σε ποικιλές ζώνες μικρής κλίμακας - ΕΚΤ	17.000	2.73%	ΕΤΠΑ	0
	MΕΤΡΟ 5 Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις οικικής ανάπτυξης σε ποικιλές ζώνες μικρής κλίμακας - ΕΚΤ	7.667	1.23%	ΕΚΤ	0
	Σύνολο	95.511	15.31%	0	14.164

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 5 Ανάπτυξη φρεινών, μειονεκτικών και λοιπών σύροτικών περιοχών	METRO 1 Επεμβάσεις στο επίπεδο γεωργικής γης - υπόδουςς	69.000	11,06%	ΕΓΤΠΕ	0
	METRO 2 Δρασικό Μέτρο	5.565	0,91%	ΕΓΤΠΕ	0
	METRO 3 Προστασία περιβάλλοντος στο συνδυασμό με τη γεωργία, τη δοσοκομία, την διατήρηση του τοπικού καθοριζό και την βελτίωση συνθηκών διαβίωσης των ζωών	2.000	0,32%	ΕΓΤΠΕ	650
	METRO 4 Επενδύσεις στο επίπεδο νεωρονικής εκμετάλλευσης	15.468	2,48%	ΕΓΤΠΕ	15.468
	METRO 5 Ολοκληρωμένες πορευόμασις ανάπτυξης ειδικών σύροτικών περιοχών (ολοκληρωμένα σύριγκα)	25.000	4,01%	ΕΓΤΠΕ	12.500
	METRO 6 Υποδομές φρεινών κέντρων ανάπτυξης και δυνατότητες πρόσβασης των εσωτερικών ζωών στα φρεινά κέντρα στο πλαίσιο του μέτρου 5.5 "ολοκληρωμένο σύριγκο"	20.000	3,21%	ΕΤΠΑ	0
	METRO 7 Υποδομές φρεινών κέντρων ανάπτυξης και δυνατότητες πρόσβασης των εσωτερικών ζωών στα φρεινά κέντρα	30.902	4,97%	ΕΤΠΑ	0
	METRO 8 Υποδομές διεισιδ.	8.750	1,41%	ΕΤΠΑ	0
	METRO 9 Εκτοπική ανάπτυξη ήπιων μεριών τουρισμού	6.495	1,06%	ΕΤΠΑ	2.833
	METRO 10 Ολοκληρωμένες πορευόμασις ανάπτυξης ειδικών σύροτικών περιοχών - EKT	4.500	0,72%	EKT	0
	Συνολο	199.900	30,45%		31.651
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 6 Προώθηση της απασχόλησης - Βαροχή ισων ΕΥΚΟΙΔΙΩΝ μεταν γνώση	METRO 1 Ανάπτυξη κοινωνικών υπηρεσιών υποστήριξης για την προώθηση ισων γνώση	19.000	3,05%	EKT	0
	METRO 2 Ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων	11.500	1,84%	EKT	0
	METRO 3 Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης	11.167	1,79%	EKT	0
	Συνολο	41.667	6,68%		0
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 7 Τεχνική βοήθεια	METRO 1 Τεχνική βοήθεια ΕΤΠΑ	5.692	0,91%	ΕΤΠΑ	0
	METRO 2 Τεχνική βοήθεια EKT	2.780	0,45%	EKT	0
	METRO 3 Τεχνική βοήθεια ΕΓΤΠΕ	188	0,03%	ΕΓΤΠΕ	0
	Συνολο	8.660	1,39%		0
Συνολο Προγραμματος:		623.661	100%		106.649

Δ.3.2. Το Πρόγραμμα Δράσης της περιόδου 2000 - 2006

Στον Πίνακα που ακολουθεί και με την παροδούχη ότι το «μερίδιο» της Κρήτης ανέρχεται σε περίπου 2,5 δις ευρώ, εκπιμώνται κατά κατηγορία δαπάνης τα ποσά και τα αντίστοιχα ποσοστά, που ωστε να διατεθούν από το Γ' ΚΠΣ και τις Κοινωνικές Πρωτοβουλίες, ώστε να τύχουν εφαρμογής οι προβλεπόμενες από το Χωροταξικό Σχέδιο δράσεις.

Ο κύριος θέματα της συμμετοχής των Τομεακών Πολι-

τικών και Προγραμμάτων προβλέπεται να κατευθυνθεί προς την ολοκλήρωση της Μεταφορικής Υποδομής,

Σημαντικό τμήμα των αντιστοίχων πόρων θα πρέπει επίσης να κατευθυνθεί προς τους τομείς της ενέργειας, του υδατικού δυναμικού και της διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων.

Τέλος, ιδιαίτερα σημαντική θα πρέπει να είναι η συμμετοχή των πόρων από το Γ' ΚΠΣ και τις Κοινωνικές Πρωτοβουλίες για την προώθηση των σκέλους των ήπιων δράσεων.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ - ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2000 - 2006 (σε εκατ. ευρώ)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ		ΚΠΣ ΠΡΩΤΟΒ.		Κατ.
		%	%		%	
Α. ΗΠΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ (Βελτίωση μορφωτικού επιπέδου - ενισχύσεις επενδύσεων - επιχειρηματικότητα - κοινωνία της πληροφορίας - έρευνα - κ.ά.)	556,4	24,0	167,6	22,9	388,8	24,5
Β. ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ	1708,5	73,8	554,0	75,8	1154,5	72,8
Συνκρότηση οικιστικού δικτύου	37,6	1,6	28,3	3,9	9,3	
Μεταφορική υποδομή	1053,0	45,5	164,3	22,5	888,7	56,1
Ενέργεια	77,8	3,4	0,0	0,0	77,8	4,9
Υδατικό Δυναμικό	66,0	2,8	0,0	0,0	66,0	4,2
Διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων	102,7	4,4	18,8	2,6	83,9	5,2
Αναβάθμιση αστικού, περιοδικού και παράκτιου χώρου	163,5	7,1	134,7	18,4	28,8	1,8
Ζώνες Φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	107,7	4,7	107,7	14,7	0,0	0,0
Οργάνωση μεταποιητικών υποδοχέων	31,2	1,3	31,2	4,3	0,0	0,0
Γεωργικές υποδομές	69,0	3,0	69,0	9,4	0,0	0,0
Γ. ΣΗΜΕΙΑΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	41,4	1,8	0,0	0,0	41,4	2,6
Δ. ΛΕΠΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ (Τ.Β.)	8,7	0,4	8,7	1,3	0,0	-
ΣΥΝΟΛΟ	2.315,0	100,0	730,3	100,0	1584,7	100,0

Δ.4. Ενέργειες για την εφαρμογή του σχεδίου

Πέρα από τις αναγκαίες μελέτες και έργα, τις προτεινόμενες παρεμβάσεις και τις θεσμικές ρυθμίσεις (αλλαγή περιοχών κινήτρων, άμεση επιβολή χοήσεων γης, οργάνωση υποδομών και φορέων, κ.ά.), η εφαρμογή του Χωροταξικού Σχεδίου θα εξαρτηθεί κυρίως από δύο κρίσιμους παράγοντες:

- την προσέλκυση στην Κρήτη του απαραίτητου ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο θα αναλάβει να οργανώσει και να διεκπεραιώσει, με την ποιότητα που απαιτεί η προσπάθεια, τα εκτεταμένα προγράμματα κατάρτισης και ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας.

- την οργάνωση μηχανισμού παρακολούθησης και ελέγχου της εφαρμογής του σχεδίου, σταν αυτό θεσμοθετηθεί, με κατάλληλη συμπληρωματική στελέχωση Υπηρεσιών παρά την Γενική Γραμματεία, η οποία δύναται να εξελιχθεί σε έναν τύπο Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Χωροταξίας.

Όσον αφορά στην προώθηση της υλοποίησης των συγκεκριμένων προτεινόμενων έργων «τεχνικού» χαρακτή-

ρο, εκπιμάται ότι στην Κρήτη διατίθεται η απεραίτητη εμπειρία, ενώ αντιθέτως τέτοιου είδους εμπειρία δεν διατίθεται για τη λειτουργία και την συντήρησή τους, πράγμα που μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνον διαμέσου του προγράμματος κατάρτισης, ώστε στο μέλλον η τεχνογνωσία αυτή να μπορεί να «εξαχθεί» και στον χώρο της Ανατολικής Μεσογείου.

Ε. ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Όπως στο Παράρτημα που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της απόφασης αυτής (Χάρτες Α1, Α2, Β1, Β2, Β3, Β4α, β, Δ1.1, Π1 και Π2).

Άρθρο 4

Η ισχύς της παρούσας απόφασης αρχίζει από την δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 25 Ιουνίου 2003

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΒΑΣΩ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ